

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti • 100. vuosikerta 12.4.2024

4 | 24

Sepitekohu voi
vaikuttaa uusiin
Journalistin
ohjeisiin
s. 6

Janne Zareff:
Journalismi
ruokkii
hysteriaa
s. 9

Huolimatton
toimittaja on
vaaraksi
haastateltavalle
s. 24

Jukka Vuorio muutti
Alajärvelle ja ymmärsi
paikallisjournalismin
todellisen merkityksen. **14**

KUVA: MARTIN STENMARK

Verkko tappaa hauskuuden, väittää Pasi Kivioja.

s.4

Kuusela-kohu sai median tarkastelemaan itseään harvinaisen tarkasti.

Maria Lassila-Merisalo

s.22

Marja Honkonen • marja.honkonen@journalistiliitto.fi

Yleisön luottamus täytyy ansaita yhä uudelleen

Tunteisiinhan se meni, *Aamulehden* ja **Matti Kuuselan** tapaus.

Journalistit ovat käyneet pitkään kamppailua valeutisia vastaan, oman ammattinsa puolesta. Olemme esimerkiksi erilaisissa kampanjoissa vakuuttaneet sitoutuvamme *Journalistin ohjeisiin* tai siihen, ettei vihapuhe vaienna meitä. Olemme avanneet toimintatapojamme, kirjoittaneet juttuja perustelevia juttuja ja julkaisseet oikaisuja.

Samaan aikaan journalistien työn kritiikki on muuttunut koko ajan armottomammaksi. Sosiaalisen median keskusteluissa pienikin virhe kelpaa moukariksi jutun tai koko julkaisun uskottavuutta kohtaan.

Sitten arvostettu pitkän linjan toimittaja myöntää elämäkerrassaan keksineensä sitaatteja palkittuun juttuunsa. Eivätkä hänen entiset, media-alalla edelleen keskeisissä tehtävissä olevat esihenkilönsä tahdo nähdä

tapahtuneessa väärää.

Ei ihme, että juttunsa sanamuotoja hinkkaa-vaa ja faktoja kolmatta kertaa tarkistavaa toimittajaa hieman harmittaa.

KESKUSTELUSSA FEATUREJOURNALISMIN faktapohjaisuudesta on todettu jo monesti sama: Kaiken kerrotun pitää olla totta – myös niiden yksityiskohtien, jotka eivät ole jutun sisällön kannalta aivan keskeisiä. Lukijan on pystyttävä erottamaan sepite ja faktat toisistaan.

Tätä periaatetta ei kuitenkaan ole noudatettu läpi journalismin historian puritaanisella vakaumuksella. Tutkija **Maria Lassila-Merisalo** kirjoittaa aiheesta tämän lehden sivulla 22. Hän toimii myös ulkopuolisena selvittäjänä *Aamulehden* Kuusela-tapauksessa.

Tärkeää olisi puhua myös siitä, millaisia muita journalismiin kohdistuvia epäluuloja tapaus on nostanut esiin. Keskustelussa sitaattien keksimisestä moni kansalainen on tuonut ilmi

KUVA: SANNA VORNANEN

”Journalismin pitää olla tinkimätöntä, jopa lehdistönvapauden rajoja kolkuttelevaa, mutta yleisöä pitää kuunnella.”

pettymyksensä siihen, miten media muutoinkin valikoi ja kärjistää kertomaansa. Otsikoille ei tahdo löytyä katetta, yksityiskohtiin takeruminen hämärtää kokonaiskuvaa. Jos journalismi kerran on niin sitoutunut ”totuuteen”, miksi tällainen valikointi on hyväksyttävää?

Osa kritiikistä on perusteetonta tai siihen löytyy perusteltuja vastauksia. Voi kuitenkin olla myös niin, että jos jonkin käsittely näyttää yleisöstä kohtuuttomalta tai epärealistiselta, se on sitä. Jos esimerkiksi video 12-vuotiaan kouluampumisesta epäillyn kiinniotosta tuntuu mässäilyltä, se ehkä on sitä – vaikka se ei rikkoisi lapsen yksityisyyden suojaa tai *Journalistin ohjeita*.

SUOMALAISET LUOTTAVAT uutisiin vuodesta toiseen enemmän kuin muissa maissa. Korona-aikana luottamus jopa koheni ja se on pysynyt hyvällä tasolla.

Pelkkien kampanjoiden, juhlapuheiden tai edes epäeettisen kollegan toimien julkisen

tuomitsemisen turvin se ei kuitenkaan pysy huippulukemissa. Journalismin pitää olla tinkimätöntä, jopa lehdistönvapauden rajoja kolkuttelevaa, mutta yleisöä pitää kuunnella.

Ei riitä, että sanomme toimivamme oikein, eikä aina edes sekään, että toimimme oikein. Meidän on pidettävä huolta siitä, että yleisö uskoo ja luottaa meidän toimivan oikein.

Reuters-instituutin viime syksynä julkaisema tutkimus kertoo, ettei luottamuksen rakentamiseen ole helppoja keinoja. Raportissa kuitenkin korostetaan, että toimitusten pitää ottaa yleisön palaute vakavasti, eikä luottaa vain omaan intuitioonsa. Luottamuksen hupe-neminen johtaa kierteseen, jossa ihmiset alkavat vältellä uutisia ja suhtautuvat niihin entistä epäileväisemmin.

Suomalaiset journalistit ansaitsevat kansainväliset huippulukunsa. Ne vain pitää ansaita jokaisen journalistisen päätöksen kohdalla uudelleen. ●

KUVA: HEIDI PIIROINEN

Milena Huhta kuvitti vanhusten ahdinkoa digikuvan ja maalauksen yhdistelmällä.

s.46

Näin syntyi viime vuoden paras kuvareportaasi

s.12

Kannen kuva: Krista Luoma
Takakansi: Ville Tietäväinen

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton
ammattilehti 100. vuosikerta
12.4.2024

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA /
ANSVARIG CHEFREDAKTÖR
Marja Honkonen 050 379 9108

TOIMITUSSIHTEERI /
REDAKTIONSSSEKRETERARE
Manu Marttinen 050 310 3036

TOIMITTAJAT / REPORTRAR
Nina Erho 050 379 8155
Manu Haapalainen 050 501 0716

ULKOASU / LAYOUT
Heli Saarela 050 470 0016

SÄHKÖPOSTIT
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
förnamn.släktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI
www.journalisti.fi

TILAUKSET / BESTÄLLNINGAR
Jalcom Oy 03 4246 5383
journalisti@atex.com

PAINO / TRYCKERI
Botnia Print, Kokkola
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISIJA / UTGIVARE
Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund
09 612 2330
PL 252, 00531 Helsinki

SEURAAVA JOURNALISTI 5 / 2024
ILMESTYY 31.5., AINEISTO 22.5.

ILMOITUSMYynti:
www.journalisti.fi > ilmoittajille
044 755 5002

Verkko tappaa hauskuuden, väittää toimittaja Pasi Kivioja

Pasi Kivioja, teksti ● Aapo Huhta, kuva

PASI KIVIOJA

- 50-vuotias freelance-toimittaja, kirjailija ja viestintäyrittäjä.
- Kirjoittaa media-ilmiöistä, uudesta tekniikasta ja yhteiskunnallisista aiheista.
- Työskennellyt aiemmin Sanomalehtien Liitossa, *Ilta-Sanomissa*, *Aamulehdessä* ja tutkijana.
- Väitellyt iltapäivälehtien ja median muutoksesta yhteiskuntatieteiden tohtoriksi Tampereen yliopistossa.

Toimittajat ja taiteilijat murehtivat usein sitä, mitä verkkoanalytiikan tuijottaminen aiheuttaa kulttuuri-kritiikille. Kritiikki vähenee kaupallisesta mediasta, koska sitä ei jaeta ja lueta somessa samalla tavalla kuin kuohuttavampia aiheita.

Vähemmän on puhuttu siitä, että analytiikan takia myös uutiskomiikka uhkaa näivettyä. Selvyiden vuoksi:

tarkoitin hilpeää uutisjournalismia, jossa sitaatteja ja haastateltavia ei sepitetä *Journalistin ohjeiden* vastaisesti.

Pari vuotta sitten toimittaja **Jantso Jokelin** moitti toimittajia keskitiellä pysytteleviksi tylsimyksiksi ja haikaili journalismiin muun muassa epäluotettavaa kertojanäänä. Viimeaikaisten tapahtumien jälkeen epäluotettavuus ei ole kovin trendikästä, mutta muuten Jokelin oli monessa oikeassa. Enemmän saisi olla hänen kaipaamaansa rohkeaa metaforien käyttöä, aiheesta eksymistä tai vaikka kiroilua.

Syynä journalismin vakavoitumiseen hän piti yleistä sormenheristelyilmapiiriä. Väitän, että verkkoanalytiikalla on suurempi vaikutus.

Otsikkotasolla näkee hauskojakin virityksiä, mutta verkkoajana kirjoittajapersoonat eivät enää erotu massasta. Analytiikkaan nojaaminen ei rohkaise tyyllisiin irtiottoihin tai outoihin kokeiluihin. Eikä **Matti Kuuselan** tapaus ainakaan lisää toimitusten rohkeutta poiketa perinteisestä ilmaisutavasta.

IRROTTELU ON OLLUT ENNEN KAIKKEA iltapäivälehtien erotautumistapa. Haastattelin taannoin *Iltalehden* uutispäätoimittajaa **Valtteri Varpelaa**, joka myönsi, ettei hassutelu toimi lukujen valossa yhtä hyvin kuin tylsemmin tehty tehojen haku jutuista. Varpela mainitsi esimerkkinä sääjutun, johon toimittaja oli kehittänyt otsikon ”Nuoskaruoska tulee”. Toimituksessa *nuoskaruoskaa* pidettiin hauskana, mutta otsikkotestauksessa se hävisi suosiossa *myräkälle*, joka sitten päätyi jutun otsikkoon.

Alan tunnettu tekijä **Tuomas Manninen** jäi vastikään eläkkeelle *Ilta-Sanomista*. Seuraajia tuskin nousee, koska toimintaympäristö on muuttunut.

Manninen osasi luoda pienistä aiheista tarinoita, jotka tunnisti mannisiksi jo otsikosta. Esimerkiksi vuonna 2014 hän otsikoi juttunsa: ”Sankarinainen pelasti koiraa pelastaneen miehen, joka pelasti sankarinaisen, jotka pelastivat koiran”.

Varsinainen pihvi Mannisen jutuissa oli kuitenkin hänen persoonallinen tapansa lähestyä arkisia asioita, kuten säätä. Hänellä oli kyky saada haastateltavilta hupaisia repliikkejä, jotka sopivat tyyllisesti iltapäivälehteen. Jutut saivat usein nauramaan, mutta tuskin niillä päivän jaetuimpiin aina pääsi.

Mannisen mukaan ennen oli jekkuhölksäksi kutsuttu juttutyyppejä, jossa kehiteltiin päättömiäkin ideoita printtilehden palstantäytteeksi. Jekkuhölksä kuulostaa turhalta hömpältä, mutta rikoksia, onnettomuuksia ja sotaa täynnä ollut lehti kaipasi myös kevennyksiä.

Verkkoajana uutisia piisaa muutenkin, ja uutisilmaisu yhdenmukaistuu. Netissä jekkuhölksäjuttu voisi näyttää omituiselta irrallaan kontekstista, ilman lukuohjeita lukijalle. Verkossa yksittäisen jutun lukijat eivät välttämättä tunnista painetun lehden palstan tai sen kirjoittajan tyyliä.

SALON SEUDUN SANOMIEN päätoimittaja **Rami Nieminen** puuskahti taannoin *Suomen Lehdistön* haastattelussa, että häntä ”vituttaa sellainen vanhakantainen ajattelu, että jossain olisi myyttinen printinlukijakansa, joka ei näy verkon analytiikassa”. Hän viittasi pääkirjoituksiin, joiden lukuarvoa hän piti enemmän uskon asiana.

Jäin silloin miettimään, että klikeilla ja lukuajoilla tavoitetaan journalismista kyllä määrällinen ulottuvuus, jolla voidaan vakuuttaa mainostajat. Laadullisten ominaisuuksien erotteluun on vaikea kehittää mittaustapaa. Olisi silti vaarallista itsepetosta uskoa, ettei niillä olisi mitään merkitystä journalismissa ja yleisön vakuuttamisessa. ●

Journalistin ohjeiden uudistusehdotukseen paljon kommentteja – "On jätettävä tilaa myös journalismin houkuttelevuudelle"

Nina Erho, teksti ● Kai Widell ja Cata Portin, kuva

14 041

Journalistiliitossa on 14041 jäsentä. Viime vuonna liittoon liittyi 850 uutta jäsentä, joista 302 on työsuhteessa. Liittyneistä 319 on opiskelijoita ja 219 freelancereita. Journalistiliiton jäsenet ovat journalisteja, media-alan tai viestintäalan ammattilaisia tai töissä kustannusallalla. Jäsenistössä on myös alan opiskelijoita ja eläkeläisiä.

Lähde: SJL

Ilkka-konserniin kuuluva I-Mediat aloitti 2. huhtikuuta muutosneuvottelut, jotka voivat johtaa 15 työntekijän irtisanomiseen. Toimituksia koskee näillä näkymin vain lomautusuhka. Lue lisää: **Journalisti.fi**

Journalistin ohjeiden uudistus kiinnostaa alan toimijoita. Uudistusehdotukseen tuli maaliskuussa palautetta 25 eri taholta. Julkisen sanan neuvoston kannatusyhdistys Jusanek ja JSN pyysivät palautetta jäsenyhteisöiltään.

”Lähes kaikki, joille pyyntö lähetettiin, vastasivat. Lisäksi palautetta tuli muiltakin journalismia tuntevilta tahoilta”, sanoo Jusanekin hallituksen puheenjohtaja, Ylen journalististen standardien ja etiikan päällikkö **Timo Huovinen**.

Huovisen mukaan kommentteja keräsivät etenkin sepitteellistä aineistoa (*JO 11*) ja otsikointia (*JO 15*) koskevat kohdat sekä yleisön tuottamaa sisältöä koskeva *Journalistin ohjeiden* liite.

Journalistin ohjeiden uudistusehdotuksen laati Jusanekin nimeämä työryhmä. Työryhmä ehdotti helmikuussa, että *Journalistin ohjeeseen 11* lisättäisiin yksityiskohtien ja tapahtumien sepittämisen kielto ja *Journalistin ohjeeseen 15* harhaanjohtavien otsikoiden, ingressien, kansi- ja kuvatekstien, myyntijulistien ja muiden esittelyiden kielto.

Nykyisen *JO 11:n* mukaan yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. *JO 15:n* mukaan otsikoille sekä ingresseille, kansi- ja kuvateksteille, myyntijulistelle ja muille esittelyille on löydettävä sisällöstä kate.

Timo Huovinen ei kerro, millaisia kommentteja eri jäsenyhteisöt ehdotukseen lähettivät. Kommentit sisälsivät kuitenkin toisistaan poikkeavia näkemyksiä.

”Nyt etsimme palautteen pohjalta kompromissia, joka olisi kaikkien osapuolten hyväksyttävissä”, Huovinen sanoo.

Jusanekin jäsenyhteisöjä ovat Journalistiliitto, Utismedian liitto, Aikakaushmedia, kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien järjestö Kultti, Radiomedia, MTV, Sanoma ja Yleisradio. JSN:n erillisjäseniä ovat monet kattojärjestöihin kuulumattomat pienet mediat.

JOURNALISTILIITON MIELESTÄ työryhmän ehdotus *Journalistin ohjeiden* uudistukseksi oli pääosin onnistunut. Liitto pitää tervetulleena muun muassa *JO 15:een* ehdotettua harhaanjohtavien otsikoiden kieltä.

”Journalismin luotettavuutta kyseenalaistetaan koko ajan. Siksi on tärkeää, että jutusta löytyy otsikossa kerrottu asia. Yleisön luottamusta mediaan on pyrittävä lisäämään myös *Journalistin ohjeisiin* liittyvillä toimilla”, liiton puheenjohtaja **Hanne Aho** sanoo.

Liiton mielestä yleisön luottamusta journalismiin vahvistaisivat myös työryhmän ehdottamat tarken-

nukset yksityiselämän erityisen arkaluontoisten seikkojen uutisointiin, haavoittuvassa asemassa olevan haastateltavan oikeuksiin ja yleisön tuottaman sisällön moderointiin.

AIKAKAUSLEHTIKUSTANTAJIA edustavan Aikakaushmedian mielestä *JO 15:tä* koskeva uudistusehdotus harhaanjohtavien otsikoiden kieltämisestä tulisi hylätä.

”Vaikka hyvä otsikko ei johda harhaan, [–], ei sanamuodon tiukentaminen ole toivottavaa. Nykyisissä ohjeissa käytetty ilmaus *kate* kuvaa varsin osuvasti rajausta hyvän ja huonon klikkiotsikon välillä”, Aikakaushmedia toteaa kannanotossaan.

Aikakaushmedian mielestä myös *JO 11:een* ehdotettu sepittämisen kielto tulisi hylätä, koska journalismiin kuuluu paitsi kokonaan sepitteellisiä sisältöjä kuten pakinoita, myös lajityyppejä, joissa kiinnostavan kokonaisuuden luominen vaatii faktojen sitomista luettavaksi kokonaisuudeksi tarinallistamalla.

”Totuuden tavoittelun ohella itsesääntelyn on jätettävä tilaa myös journalismin houkuttelevuudelle”, Aikakaushmedia toteaa.

Sanomalehtikustantajia edustavan Utismedian liiton mukaan sepittämisen kieltäminen estäisi esimerkiksi pakinat ja kolumnit. Sen mielestä olennaista *JO 11:ssä* on tosiasioiden erottuminen mielipiteistä.

Molemmat yhdistykset kommentoivat *Journalistin ohjeiden* uudistusehdotusta Jusanekille ennen *Aamulehden* entisen toimittajan **Matti Kuuselan** juttujen sepitteellisyyksistä syntyneitä julkista keskustelua.

Aikakaushmedian johtaja ja Jusanekin hallituksen jäsen **Mikko Hoikka** ennakoii, että Kuusela-kohu vaikuttaa jatkokeskusteluihin *JO 11:stä*. Hänen näkemyksensä kuitenkin on, että *Journalistin ohjeissa* on jatkossakin vaadittava faktan ja fiktion erotettavuutta toisistaan eikä pyrittävä rajaamaan sisältölajikohtaisesti sepittämistä joko kiellelyksi tai sallituksi.

”Viime kädessä jopa poliittisissa uutisissa on pysyttävä spekuloidaan asioiden taustoja, ja spekulointikin on sepittämistä, mutta täysin hyväksyttävää ja tarpeellista, kunhan lukija ymmärtää, että kyse on spekulatiosta eikä faktojen raportoinnista”, Hoikka sanoo.

JUSANEKIN JA JSN:N jäsenyhteisöjen kommenttikierros päättyi 8. maaliskuuta. Sen jälkeen *Journalistin ohjeiden* uudistusehdotusta on muokattu Jusanekin hallituksessa, Jusanekin jäsenyhteisöjen kokouksessa ja uudistusehdotuksen laatineessa työryhmässä.

Työryhmän puheenjohtaja, STT:n vastaava päätoimittaja **Minna Holopainen** pitää uudis-

”Toivon, että en olisi ikinä ryhtynyt toimittajaksi.”

Aamulehden entinen toimittaja Matti Kuusela. Lue lisää: [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

Lukiolaisten liitto lopettaa *Improbaturin* julkaisemisen. ”En ollut yllättynyt, mutta olen tosi surullinen”, vuodesta 2021 päätoimittajana toiminut **Noora Kultra** sanoo. Lue lisää: [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

tusehdotuksen runsasta kommentointia hyvänä asiana.

”Palaute on tosi tärkeää, koska siitä näkee sen, millaisin eri tavoin muotoiluja luetaan – jokainen sana merkitsee. *Journalistin ohjeet* tehdään yhteiseen käyttöön, joten niistä pitää saavuttaa yhteinen ymmärrys, mikä toimii.”

Holopaisen mielestä Matti Kuuselan juttuihin liittyvä seipitekeskustelu on hyvä muistutus siitä, miksi alan yhteistä raamia tarvitaan ja miksi on tärkeää, että kaikki ymmärtävät sen riittävän samalla lailla. Liian tiukkoja uudistuvistakaan *Journalistin ohjeista* ei silti pidä tehdä.

”Ohjeistusten pitää toimia erilaisissa medioissa ja erilaisissa tilanteissa”, Holopainen sanoo.

”Palautteesta näkee sen, millaisin eri tavoin muotoiluja luetaan – jokainen sana merkitsee.”

Minna Holopainen, *Journalistin ohjeita* uudistavan työryhmän puheenjohtaja

HUHTIKUUSSA JOURNALISTIN *ohjeiden* muokattu uudistusehdotus käy Jusanekin jäsenyhteisöissä uudella kommenttikierroksella, joka päättyy 12. huhtikuuta. Sen jälkeen Jusanekin hallitus käsittelee uudet kommentit ja etsii kompromissia, jos palaute on edelleen ristiriitaista.

Kompromissien löytäminen on välttämätöntä, koska *Journalistin ohjeiden* uudistaminen onnistuu JSN:n perussopimuksen mukaan vain yksimielisellä päätöksellä. Päätöksen tekee Jusanekin jäsenyhteisöjen ylimääräinen kokous 24. huhtikuuta.

Jos yksimielisyyttä jonkin ohjeen uudistamisesta ei saavuteta, vanha ohje jää voimaan. Jos yksimielisyyttä kokonaan uudesta ohjeesta ei saavuteta, ohje jää pois ohjeistosta. Työryhmän uudistusesitykseen sisältyi neljä kokonaan uutta ohjetta.

Kun uudet *Journalistin ohjeet* on hyväksytty, Julkisen sanan neuvosto valmistelee niille soveltamisoppaan. Sen on tarkoitus auttaa alan toimijoita ymmärtämään, miten JSN käytännössä soveltaa *Journalistin ohjeita* ja niiden liitettä.

Uudistetut *Journalistin ohjeet* julkaistaan 27. toukokuuta. ●

KUVA: CATA PORTIN

STT:n vastaava päätoimittaja ja *Journalistin ohjeiden* uudistustyöryhmän puheenjohtaja Minna Holopainen pitää hyvänä asiana, että uudistus on herättänyt media-alalla runsaasti keskustelua.

Nämä muutosehdotukset puhuttavat

JO 11

• Nykyinen ohje: *Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja seipitteellisestä aineistosta. Myöskään kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti.*

• Työryhmän alkuperäinen muutosehdotus: *Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä. Yksityiskohtia tai tapahtumia ei saa seipittää, eikä kuvaa tai ääntä saa käyttää harhaanjohtavasti.*

JO 15

• Nykyinen ohje: *Otsikoille, ingresseille, kansi- ja kuvateksteille, myyntijulisteille ja muille esittelyille on löydyttävä sisällöstä kate.*

• Työryhmän alkuperäinen muutosehdotus: *Otsikoille, ingresseille, kansi- ja kuvateksteille, myyntijulisteille ja muille esittelyille on löydyttävä sisällöstä kate, eivätkä ne saa olla harhaanjohtavia.*

JOURNALISTIN KYSELY PERUUNTUI

Journalistin toimituksen suunnittelema kysely toimittajien puoluekannoista peruuntui.

Journalisti kertoi kyselystä lehden pääkirjoituksessa 8. maaliskuuta. Lehden ilmestymisen jälkeen ilmeni, että kyselylle alun perin suunniteltu toteuttamistapa ei ole mahdollinen, vaan voisi vaarantaa Journalistiliiton jäsenten tietosuojaan. Liitto sai kyselystä huolestunutta palautetta.

Journalistiliitto tiedusteli asiaa myös tietosuojavaltuutetun toimistosta. Se päätyi samaan arvioon toteutustavasta. Kyselyn tekotapaa rajoittaa myös se, millaisiin tarkoituksiin liitto on pyytänyt jäseniltä lupaa käyttää tietoa.

Avoimen kyselylinkin julkaisu lehden verkkosivuilla olisi puolestaan vaikuttanut kyselyn luotettavuuteen. Siksi toimitus päätti jättää kyselyn tekemättä.

Manu Marttinen

Lue lisää aiheesta: [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

KAMERASEURA LOPETTAA KAMERA-LEHDEN JULKAISEMISEN

Kamerasseura lopettaa *Kamera-lehden* julkaisemisen kesäkuun numeroon. Seuran mukaan päätös perustuu lehden tappiolliseksi muuttuneeseen toimintaan.

”Tulosta ei saatu käännettyä positiiviseksi edes vuoden 2023 aikana toteutetuilla henkilöstö- ja toimitilamuutoksilla eikä lehden numeroiden määrää vähentämällä. Ongelmana on ollut erityisesti mainostuottojen ja tilaajamäärän väheneminen”, seura kertoo verkkosivuillaan.

Kamera-lehdellä on ollut vuoden 2023 alusta enää yksi kuukausipalkkainen työntekijä: yhdistetty päätoimittaja ja AD **Kristiina Haaga**.

”Kun toimitusta supistettiin, eikä markkinointiin päätetty käyttää varoja, oli selvää, että tilanne ei ainakaan kohene”, Haaga sanoo.

Hän yrittää edelleen löytää keinoja jatkaa vuonna 1950 perustetun lehden ilmestymistä.

Nina Erho

OIKEUSTAPAUSTEN MÄÄRÄ TYÖSUHDERIIIDOISSA NOUSI VIIME VUONNA HIEMAN VUODESTA 2022

Journalistiliiton käsittelemien oikeuteen päätyneiden työsuhderiitojen määrä nousi viime vuonna 33:een. Journalistiliiton mukaan vuonna 2022 tapauksia oli 27 kappaletta.

Tapauksista suurin osa liittyi irtisanomiseen

tuotannollistaloudellisista syistä (9 tapaus-ta) ja henkilöperusteisiin irtisanomisiin (8). Journalistiliitto voitti tapauksista kaksi ja hävisi yhden. Yksitoista tapausa sovittiin. Kahdessa tapauksessa asianomistaja luopui jutusta.

Viime vuosina oikeustapausten määrä on pysynyt noin kolmessakymmenessä. Vuonna 2021 tapauksia oli vain 21, kun vuonna 2018 niitä oli 50 kappaletta.

Manu Marttinen

Kannattaako nuoren puhua toimittajalle?

Helsingin Sanomat teki hiljattain jutun, joka kertoi Kallion ilmaisutaidon lukiossa. Osa oppilaista oli alkanut liittää koulutöihinsä sisältövaroituksia, jos työ käsitteli jotain mahdollisesti järkyttävää, kuten kuvauksia väkivallasta. Jutun mukaan oppilailla ja opettajilla oli eriäviä mielipiteitä aiheesta, mutta sisältövaroituksista käytiin silti rakentavaa keskustelua. Osa piti niitä hyödyllisinä, osa ei. Tämä siis yhdessä lukiossa.

Helsingin Sanomat teki aiheesta myös yleisemmän jutun, mutta sen otsikossa kerrottiin, että kyseisessä lukiossa "viljellään" sisältövaroituksia. Ilta-Sanomat puolestaan julisti sitaattijutussaan sisältövaroitukset "nuorten parissa muhivaksi ilmiöksi". Iltalehti kertoi sisältövaroitusten "kuohuttavan" ja erään psykologin "tyrmäävän" niiden käytön.

Yhden lukion oppilaiden ja opettajien käymä keskustelu kasvoi hetkessä valtakunnalliseksi, kuohuttavaksi ilmiöksi. Lukiolaisten ratkaisuja kommentoitiin kansanedustajatasolta saakka, mikä tietenkin kasvatti ilmiön saamaa palstatilaa entisestään. Keskustelupalstoilla nähtyä raivoa en halua edes käsitellä.

Ja tämä kaikki siis sen seurauksena, miten yhdessä lukiossa osa oppilaista oli tehnyt koulutyönsä.

OLEN NÄHNYT SAMAN USEASTI. Aikuiset ihmiset, ammattitoimittajat ja kansanedustajat törmäävät itseään kuohuttaviin käsitteisiin ja menettävät täysin käsityksensä asioiden mittasuhteista. Vaikuttaa myös siltä, että hysterian välttämisen sijaan journalismi suorastaan ruokkii sitä, sillä se generoi liikennettä nettisivuille. Se synnyttää raivoisia somepostauksia, joissa juttuja jaetaan ja niissä esiintyviä ihmisiä haukutaan ja puolustetaan yhtäläisellä raivolla. Suuttumuksen luominen ja ylläpitäminen on hyväksi verkkostatistiikalle.

Huolestuttavaa oli, että nyt valtakunnallisen

raivoamisen polttopisteessä olivat lukiota käyvät nuoret. Heidän koulutyönsä haluttiin nähdä valtakunnallisena ongelmana tai ainakin merkittävänä riskinä.

Olemme tulleet tilanteeseen, jossa erityisesti nuorten ja lasten olisi mielekästä kysyä itseltään, onko toimittajille järkevää puhua. Vaikka alkuperäisen haastattelun tekevä kertoisi haastattelun mielipiteistä ja toiminnasta järkevässä kontekstissa ja hyvässä hengessä, juttu voi synnyttää toinen toistaan aggressiivisempia juttuja ja julkisia puheenvuoroja.

On täysin mahdollista, että muut mediat siteeraavat juttua tavalla, jossa koululaisen mielipide nostetaan esiin yhteiskunnallisena ongelmana. On täysin mahdollista, että kansanedustajat ja asiantuntijat ruotivat ja murskaavat koululaisen toiminnan ja ratkaisut. Näin voi käydä, vaikkei kukaan sitä välttämättä halua.

Me elämme raivoa pursuavassa järjestelmässä, jota kukaan ei hallitse. Yksi kirjoittaa lehteen koululaisen toiminnasta. Toinen tekee sitaattijutun, jossa toiminta näyttäytyy esimerkkinä isommasta puheenaiheesta. Kolmas, neljäs ja viides haukkuvat tällaisen toiminnan pilaavan koko yhteiskuntamme. Kukaan ei varmasti ota vastuuta kokonaisuudesta, joka on järjetön ja kohtuuton alkuperäisen haastattelun antajaa kohtaan.

OLEN TOIMITTAJA, MUTTA EN USKALTAISI varauksetta suositella yhdellekään nuorelle tai lapselle toimittajalle puhumista, jos aiheeseen liittyy jotain mieliä kiihdyttävää.

Vähintään kehottaisin miettimään asiaa tarkasti. Haittaako esimerkiksi, jos kansanedustaja haukkuu julkisesti tekemisiäsi ja lehdet jakavat hänen haukkujaan? Niin ei välttämättä käy, mutta voi käydä. Jos ajatus ei tunnu miellyttävältä, ei toimittajalle puhuminen nykyisessä mediamaisemassamme välttämättä ole hyvä ajatus. ●

Marja Honkonen, 41

- *Journalistin* vastaava päätoimittaja ja Journalistiliiton viestintäyksikön esihenkilö 18. maaliskuuta alkaen.
- Yhteiskuntatieteiden maisteri Tampereen yliopistosta 2009. Opiskeli journalistiikkaa myös Jyväskylän yliopistossa.
- Täydentäviä opintoja datajournalismista ja tietojenkäsittelytieteestä Tampereen ja Helsingin yliopistoissa.
- Työskennellyt *Journalistissa* eri tehtävissä vuodesta 2014. Aiemmin toiminut vihreiden viestintäsuunnittelijana 2011–2014 sekä *Jyväskylän Ylioppilaslehden* päätoimittajana 2008–2011.
- Kotoisin Muuramesta, asuu Helsingissä.
- Naimisissa, yksi lapsi.
- Harrastaa tanssillista voimistelua ja polkuharmonin soittoa.

Journalistin päätoimittaja Marja Honkonen harrastaa tanssillista voimistelua aikuisten ryhmä Kantamassa.

Suosittelet kaikille viestinnän ja journalismin tekemistä yhtä aikaa, Marja Honkonen

Journalistin uusi päätoimittaja sai johdettavakseen Suomen laiskimman toimituksen ja kannattaa nelipäiväistä työviikkoa.

Manu Marttinen, teksti ● Juuso Westerlund, kuva

Pääsit unelmatyöhösi Journalistin päätoimittajaksi, mutta oikeasti tähtäät keskisuuren maakuntalehden satraapiksi.

Ollessani *Jylkkärin* päätoimittaja *Keskisuomalaisen* päätoimittaja **Erkki Laatikainen** jäi eläkkeelle. Odottelin jo silloin soittoa, mutta ei sitä ole kuulunut. Numeroni löytyy lehden alusta, mutta olen ihan tyytyväinen nykyiseen tehtävääni ja aion olla tässä jonkin aikaa.

Päätoimittajana ensimmäinen toimesi oli kertoa Journalistin poliittisten kantojen kyselyn peruuntumisesta, mikä myös uutisoitiin laajasti mediassa. Pyrit siihen, että lehti pysyy jatkossakin otsikoissa.

Itse asiassa seuraavalla viikolla *Helsingin Sanomat* siteerasi laajasti erinomaisen freelancerimme **Tuukka Tuomasjukan** tekemää **Matti Kuusela** -haastattelua. Tällä linjalla aiomme jatkaa.

Olet lehden päätoimittaja ja liiton viestintäpomo. Suosittelet kaikille journalismin ja viestintätöiden tekemistä yhtä aikaa.

Monet freelancerit tekevät journalismia ja viestintää yhtä aikaa. En välttämättä suosittele kahden vaativan työn yhdistelmää, mutta kyse on enemmän työmäärästä kuin tehtävien sisällöstä.

Puhdasoppiset journalistit kutsuvat viestinnän tekijöitä pilkallisesti viestintäkyvyiksi. Keskityt liiton viestinnässä tällaisten journalistien paheksumiseen.

Liiton viestinnässä emme paheksu toimittajia, emmekä *Journalistissakaan* paitsi jos siihen on hyvä syy. Viestijät tekevät hyvää työtä ja olen itsekin toiminut viestintäkyvyinä, joten paheksun termiä.

Journalistilla on täysin itsenäinen asema suhteessa liittoon. Paremminkin asian voisi ilmaista lauseella "Journalistilla on 'täysin itsenäinen asema' suhteessa liittoon."

Meillä on kustantaja, joka tietää poikkeuksellisen hyvin, miten journalismi toimii. Liiton päättäjät tietävät, mihin he eivät saa puuttua, mutta heillä on myös paljon mielipiteitä hyvästä journalismista. Se on myös hyvä asia.

Tulit Journalistiliiton palvelukseen vihreiden puoluetoimistosta. Askel oli yksi lyhimmistä, jonka Helsingin punavihreässä kuplassa voi ottaa.

Molemmissa tehtävissä voisin perustella Rytmi-baarissa hengaamista osana työtäni, mutta ay-liike lihapatoineen on kyllä aika kaukana vihreiden kasvisruokatarjoilusta*. **"Vieläpä liiton omassa lehdessä" on palaute, jonka Journalisti usein saa lukijoiltaan, kun lehti kirjoittaa kriittisesti mediasta. Journalistissa mediakritiikki pitää tehdä siten, etteivät lukijat pahastu.**

Minulla on kymmenen vuoden kokemus *Journalistin* tekemisestä ja olen havainnut, että lukijat pahastuvat aina jostain. Lukijamme ovat journalismin tekemisessä muita valistuneempia, mutta he reagoivat jutun kohteena olemiseen tai oman työnsä kritiikkiin kuten muutkin. Meiltä toivotaan kriittistä journalismia ja sitä me myös teemme.

Journalistissa on takavuosisien lukijapalautteen mukaan "Suomen laiskin toimitus". Tavoitteesi on, että toimituksesta viimein tulee sellainen.

Tulee suuri paljastus: kannatan nelipäiväistä työviikkoa, mutta en usko, että *Journalisti* siirtyisi sellaiseen minunkaan päätoimittajakaudellani. Työtahti ei ole muutenkaan hidastumassa.

Harrastat tanssillista voimistelua ja kansanmusiikkia. Suosittelet niitä joogasta ja meditoinnista innostuneille kaupunkilaistoimittajille.

Harrastukseni kertovat, mitä ihmiselle tapahtuu, kun hän viettää merkitsevä kasvuvuotensa Keski-Suomessa. Mikään ei kuitenkaan opeta mielenrauhaa ja tyyneyttä kuin kenttäohjelmakuvioiden harjoittelu urheiluhallissa neljänsadan ihmisen ryhmässä lauantaiaamuna kello yhdeksän.

**Journalistiliitto tarjoaa kokouksissaan vain kala- tai kasvisruokia.* ●

Näin syntyi Vuoden reportaasi

Outi Neuvosen kuvat Emskärin saarella asuvasta Ensio Sandellista ja hänen Mosse-koirastaan palkittiin Kuvajournalismi 2023 -kisassa.

Nina Erho, teksti • Johanna Sarajärvi, grafiikka

"Keikasta oli sovittu Helsingin Sanomien tuottajien kanssa, että sieltä tehdään paljon videota ja 'dronea'. Valokuvista oli sanottu, että muutama riittää ja että vahva potretti on tärkein. Paikan päällä huomasin, että itselleni se ei riitä, koska keikassa oli kaikki ainekset hienoon, klassiseen kuvareportaasiin. Siksi halusin valokuvata sen huolella. Toki siitä aiheutui tuplatyö, mutta en vain pystynyt olemaan valokuvaamatta."

1

"Oli selvää, että haluan kuvan, jossa Ensio ja Mosse tulevat ulos ja toivottavat tervetulleeksi elämäänsä. Kun se oli nimenomaan heidän juttunsa, heidän kotinsa. Koko ajan mihin vain mentiin, he olivat yhdessä."

2

"Olimme sopineet jutun toimittajan Jonnan kanssa, että minulla on myös oma kuvausrauhaa. Vietin pitkiä aikoja Ension kanssa kaksin torpassa. Oltiin hiljaa, kello tikitti. Saatoimme 15 minuuttia vain istuskella."

3

"Kun Ensio istui sohvalle, tiesin sen olevan hetki, kun otan potretin. Siihen tuli kaunis valo, ja Ensio oli jotenkin rentoutunut. Muutoin hänellä oli ajatus, että kuvissa hymyillään, vilkutetaan ja näytetään peukkua. Tässä hän unohti kameran. Olimme olleet paikalla jo jonkin aikaa, ja läsnäolostani alkoi tulla luonnollista."

Outi Neuvonen

on freelancevalokuvaaja ja Helsingin Sanomien kuvatoimittaja. Hän on saanut myös Uusi kuvajournalisti 2022 -palkinnon.

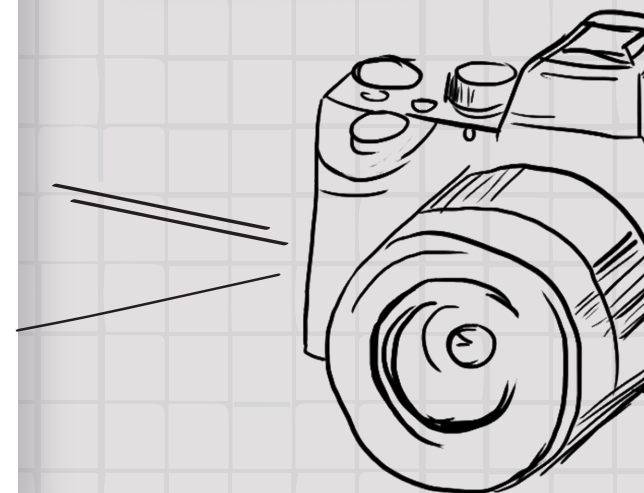

KUVA: MITRO HÄRKÖNEN

4

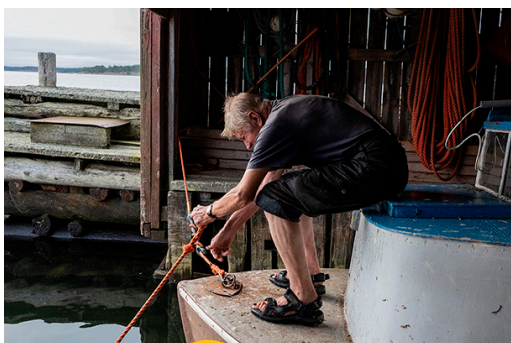
"Ajattelin, että on kiva näyttää myös se, miltä Ensio näytti nuorena. Vanhassa kuvassa Ensio on saman gramofonin kanssa, joka oli taustalla yhdessä minun Ensioista ottamistani kuvista."

Juttu Ensioista ja Mossesta ilmestyi *Helsingin Sanomissa* 17.9. otsikolla *Saaren erakko*. Jutun kirjoitti *Helsingin Sanomien* toimittaja **Jonna Rönkä**. Emskär on saari Eckerön kunnassa Ahvenanmaalla.

5

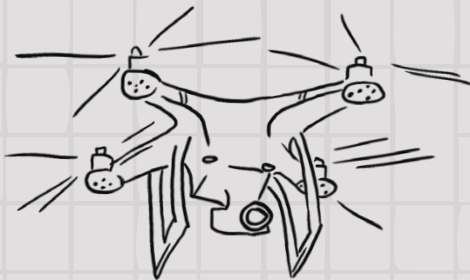

"Ension lähtö kauppaan oli selvästi minun työskentelyaikaa, koska kauppaan lähtöjä oli vain yksi. Olisimme halunneet Jonnan kanssa mukaan, mutta Ensio epäröi, emmekä sitten painostaneet. Kauppareissu kesti monta tuntia. Kävin sillä aikaa meressä pesulla ja katselin, mitä materiaalia on jo kasassa. Lepäilin myös, koska yöllä en juuri nukkunut. Kävin kuvaamassa tähtitaivasta. Ja tapoin hyttysiä, joita oli mieletön määrä myös teltassa. Teltan ulkopuolella kierteli joku eläin. Yritin ajatella, että se on Mosse."

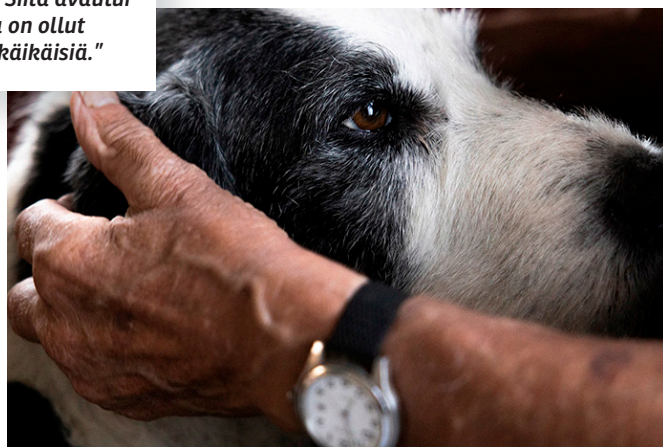
6

"Huomasin kuvan ja kysyin, mikä koira siinä on, ja Ensio kertoi, että se on entinen Mosse. Siitä avautui hauska tarina: Ension kaikilla koirilla on ollut sama nimi, ja ne kaikki ovat olleet pitkäikäisiä."

7

"Vaikka olin suunnitellut keikkaa, en etukäteen tiennyt, että Ensioilla on koira. Paikan päällä tajusin heti, että koira on sisällytettävä tosi paljon mukaan. Rakastan koiria, ja se oli hyvin luonnollista. Kyllä varmasti se, että korostin niin paljon Mossea, kertoo minustakin. Ehkä sydämeltään täysi kissaihminen ei olisi tehnyt samaa."

Outin keikan kulku

Sunnuntai 20.8.

kello 17.09 Juna Helsingistä Turkuun.
Yö hotellissa.

Maanantai 21.8.

Satamaan toimittaja Jonna Rängän autolla. Kello 7.35 autojen check-in risteilylaivaan, joka lähti kohti Maarianhaminaa kello 8.45 ja saapui perille kello 14.10. Autolla Eckeröhön, josta etukäteen varatulla taksiveneellä Emskärin saareen. Ension torpan etsiminen, leiriytyminen sekä aikaa ja töitä Ension ja Mossen kanssa. Yö teltassa.

Outin telttä ja "telttatoimisto" Emskärissä.

Tiistai 22.8.

Aikaa ja töitä Ension ja Mossen kanssa. Illalla taksiveneellä Emskäristä Eckeröhön, josta autolla Maarianhaminaan. Risteilylaivalla kohti Helsinkiä kello 23.45. Yö hytissä laivalla.

Keskiviikko 23.8.

Perillä Helsingissä kello 10.10. Etätyöpäivä keikan videoita ja kuvia käsitellen.

Jykän grilli on eräs Alajärven nähtävyyksistä. Vuonna 2012 siellä nähtiin yli tuhannen ihmisen grillijono. Nyt toimittaja Jukka Vuorio tilasi grilliltä hampurilaisen, Joonas Hägg valmisti sen.

PAIKALLISJOURNALISMI

Paikallismedia kytkee ihmiset yhteisöönsä. Helsingistä Alajärvelle muuttanut Jukka Vuorio huomasi tarttuvansa pikkukunnan uutisiin sitä painokkaammin, mitä synkemmältä maailma muussa mediassa näyttää. ➔

Jukka Vuorio, teksti • Krista Luoma, kuvat

Eräänä kesäpäivänä puhelimeni soi. Vastaan nimelläni, ja toisesta päästä kysytään, olenko ”se lehtimies”. Myönnän olevani.

Miesääni kertoo, että Paalijärven rannassa on ”miljoonittain lokkeja”.

”Ne paskovat kaikki rannat ja vedet ja kalliit täyteen”, hän sanoo.

”Okei. Vai että on kauhea määrä lokkeja”, vastaan hänelle.

”Niin”, hän sanoo.

”Aivan”, vastaan ja jatkan: ”No mitäs sille asialle pitäisi tehdä?”

”No eikö siitä pitäisi tehdä lehtijuttu?”

”Niin, ehkäpä. Tarkoitatte varmaan *Järviseutua*, että sinne juttu vai?”

”No niin”, mies sanoo.

Lupasin soittajalle, että ilmoitan asiasta paikallislehti *Järviseudun* päätoimittajalle, niin kuin teinkin. Päätoimittaja **Johanna Katajaa** puheluni hieman nauratti, mutta hän lupasi, että heidän toimittajansa kävisi tarkistamassa Paalijärven lokkitilanteen.

En myöhemmin huomannut lehdestä lokkiuutista, mutta soittaja oli oikeassa siinä, että olen Alajärvellä asuva lehtimies. Muutin perheineni Alajärvelle vuoden 2022 alussa, kun puolisoni vanha mummola jäi tyhjilleen ja työnantajillemme kävi etätyöelämän jatkaminen Helsingin sijaan Etelä-Pohjanmaalta käsin.

Päivätyökseni olen *Seuran* toimittaja. Kirjoitan kaikkia juttutyyppiejä kaikista aiheista. Tänä vuonna olen käsitellyt muun muassa presidentinvaaleja, tamperelaista leipomoa, Israelin ja Palestiinan välistä konfliktia, jääkiekon SM-liigan tulevaisuutta sekä avantouintia. Helsingin-toimituksessa käyn noin kahden viikon välein, juttukeikkoja pyrin löytämään muualta kuin pääkaupunkiseudulta. Kuten Alajärveltä.

Olen huomannut, että läheskään kaikki tuttavani eivät ole olleet perillä siitä, missä ja mikä Alajärvi on (kaupunki Etelä-Pohjanmaalla). Jotkut ovat jopa sekoittaneet sen Ylöjärveen (kaupunki Pirkanmaalla).

Moni kaltaiseni *Urheiluruutua* vuosikymmenet katsonut tuntee kyllä pesäpallosta parhaiten tunnetun urheiluseuran Alajärven Ankkurit. Kaupungissa on myös suurehko määrä **Alvar Aallon** suunnittelemaa arkkitehtuuria. Sieltä on kotoisin myös esimerkiksi **Onni Kivipelto**, *The Voice of Finland* -kykykilpailun voittaja vuodelta 2023.

Ja paikallisella Jyväskylän grillillä yritettiin vuonna 2012 tehdä maailmanennätystä. Grillijonossa seisojien lopulta

1100 henkilöä, mutta virallista maailmanennätystä yritys ei tuonut. Se sai kuitenkin aikaan mediamylläkän, josta uutisoivat radioiden ja maakuntalehtien lisäksi myös molemmat iltapäivälehdet. Kerron siitä aina kavereilleni, jotka tulevat käymään Alajärvellä. Pähkähullu ennätys kertoo jotain järviseutulaisesta mielenmaisemasta, joka kokonaisuudessaan on hieman erilainen kuin esimerkiksi Helsingissä.

Alajärvi on myös reilun 9000 asukkaan vireä eteläpohjalaiskunta, jossa on paljon yrityksiä ja maataloutta. Liikuntamahdollisuuksiin on panostettu kuin suuremmassakin kaupungissa. Uimahalli, monitoimihalli ja jäähalli ovat kaikki valmistuneet kymmenisen vuotta sitten. On lukio ja ammattioppilaitos, elokuvateatteri, hyviä päiväkotia, keski- ja teollisuusyrityksiä, kahvila, taidemuseo, hotelli, muutama ravintola ja yleisimmät ruoka-kaupat. Ja paljon muuta.

Kaikesta huolimatta tulevaisuus puhuttaa tällä seudulla, sillä yli 64-vuotiaita on kolmannes väestöstä ja samaan aikaan lasten ja nuorten ikäluokat pienenevät. Kyläkouluja on lakkautettu pitkä liuta, ja samalla mietitään, mistä löydetään tulevaisuuden veronmaksajat. Huolenaihe on siis sama kuin lukemattomissa muissakin maaseutukunnissa.

ENNEN MUUTTOAMME OLIN VIERAILLUT paikkakunnalla säännöllisesti lähes kymmenen vuoden ajan. Suunnilleen saman ajan olin tottunut myös lukemaan paikallislehti *Järviseutua*, sillä se tuli tilattuna Alajärveltä kotoisin olevalle puolisololleni Helsinkiin. Paikallismediaa Järviseudulla, johon kuuluvat Alajärven lisäksi naapurikunnat Lappajärvi, Vimpeli, Soini ja Evijärvi, on paljon. *Järviseutu* on vuodesta 1937 ilmestynyt tilattava paikallislehti, jonka toimitus on Alajärvellä.

Järviseudun Sanomat puolestaan on vuonna 1962 perustettu tilattava paikallislehti, jonka toimitus on Lappajärvellä.

Torstai on Alajärveltä käsin toimiva ilmaisjakelulehti, joka ilmestyy kaikkiaan 12 kunnan alueella.

Alueen postilaatikkoihin ilmestyy joka viikko myös *Ykköset!*-lehti, jonka kotipaikka on Alajärven naapurissa Alavudella. Lehden on 1990-luvulla perustanut kyläkauppias **Vesa Keskinen**, ja lehden keskeisintä sisältöä ovatkin Tuurin kyläkaupan mainokset.

Kahden viime vuoden aikana minusta on tullut entistäkin innokkaampi paikallislehtien lukija. Kun valtakunnalliset mediat syytävät lööpeissään ja otsikoissaan lukijoiden niskaan päivittäisellä mattopommituksella uutisia sodasta, tuhosta, kulkutaukseista,

Monilla mielikuva paikallislehdestä on printtituote, mutta toivoisin, että siitä päästäisiin jo eteenpäin.

Johanna Kataja, Järviseudun päätoimittaja

ympäristötuhoista ja katuväkivallasta, herkempi ihminen käpertyy sisäänpäin jo vähemmästäkin.

Mitä kiihtyvämällä tahdilla maailma marssii uutisten perusteella kohti itsetuhoa, sitä enemmän olen kiinnostunut lehtijutuista, joissa käsitellään esimerkiksi paikallisen päiväkodin hiihtopäivää, maamiesseuran tanssipaikkaa tai eläkeläisyhdistyksen bingoiltaa. Paikallislehteä lukemalla maailma sentään näyttää olevan yhä mallillaan.

Samanlaiseen tunnelmaan pääsee kuuntelemalla radiokanava Järviradiota. Sen kotipaikka, toimisto ja toimitus on Alajärven keskustassa. Kanavalla on vahva paikallisradion tuntu, mutta se kuuluu valtakunnallisesti ja tavoittaa viikossa noin 265000 kuuntelijaa. Järviradion kuuntelijat ovat poikkeuksellisen uskollisia, sillä keskimääräinen kanavan kuuntelu-aika on yli kolme tuntia päivässä.

Yksi kanavan suosituimmista ja pitkäikäisimmistä ohjelmista on *Grammari*. Se on kontaktilähetys, johon kuuntelijat saavat soittaa, esittää levytoiveita ja lähettää terveisiä.

Helmikuisena lauantaina *Grammarin* ensimmäinen soittaja esittäytyy **Pauliksi**. Tavallisesti hyväntuulisen harmiton ohjelma saa synkän mausteen.

"Mitä kuuluu", kysyy ohjelman juontaja.

"Ei hyvää", Pauli vastaa, ja alkaa kertoa keuhkokuumeestaan.

Juontaja ja Pauli harmittelevat tilannetta jonkin aikaa yhdessä, kunnes Pauli toivoo kappaletta *On aika kiitoksen*.

Tätä juttua varten alan kuunnella Järviradiota useammin. Kun seuraavan kerran napsautan Järviradion päälle,

meneillään on tutustuminen harmonikka-artisti **Paavo Raivosen** 1930-luvun tuotantoon.

Tapaan Järviradion ohjelmapäällikkö ja toimitusjohtaja **Markku Mäenpään**. Hän on myös yksi kanavan perustajista.

"Filosofiamme on, että kuuntelija on musiikkipäällikkö", Mäenpää sanoo.

Hän esittelee mielellään kanavan levystöä. Sitä on hylly- ja huonekaupalla. Pelkästään vinyylilevyjä on Mäenpään mukaan 110 hyllymetriä. Lisäksi on tietenkin cd-levyjä ja c-kasetteja. Savikiekkokin löytyy suuri kokoelma.

"Ostimme juuri seitsemäntuhatta vinyyliä lisää. Se oli erään klassisen musiikin keräilijän kokoelma."

Mäenpää kertoo, että ohjelmia voidaan ideoida hyvin vapaasti, ja ohjelma-aikaa on myös myynnissä kiinnostuneille tahoille. Suorat lähetykset tehdään tietysti Alajärven studiossa, mutta avustajat ympäri Suomea tekevät myös kotistudioissaan ohjelmien jaksoja, jotka sitten ajetaan eetteriin Alajärveltä.

Kun teen lähtöä studiolta, Mäenpää kysyy, meneekö kaikki aikani päivätyössä. Arvaan, mitä hänellä on mielessään, ja vastaan, että ainahan sitä jotain sivuprojektia on.

Sitten hän sanoo, että kyllä hyvälle toimittajalle löytyisi töitä Järviradiosta, olisinko kiinnostunut? Se on mukava, kutkuttavakin ehdotus, johon annan epäselvän vastauksen. Kanavan leppoisia kansanradiomainen tunnelma ja ideoinnin vapaus kyllä puhuttelevat minua, mutta tosiasiaa päivätyön ja pikkulapsiarjen keskellä ei ole järkevää edes haaveilla mistään lisäsitoumuksista.

NÄPPINI TOSIN OVAT JO Järviseudun paikallismediassa. Pian muuttomme jälkeen aloin vapaa-ajallani kirjoittaa harvakseltaan kolumneja *Järviseutuun*. Siksihän se lokkipuhelut tuli, soittaja kun oli nähnyt lehdessä nimeni.

Ryhdyin kolumnistiksi, sillä ajattelin ulkopuolelta tulevana tekeväni naamaani vähän tunnetuksi ja samalla voivani auttaa paikallisia näkemään paremmin seutunsa positiivisia puolia. *Kymmenen hyvää syytä asua Alajärvellä* onkin ollut teksteistäni suosituin.

Alajärven naapurikunta Vimpelistä kotoisin oleva *Järviseudun* päätoimittaja Johanna Kataja kertoo olevansa paikallislehtien kouluttama ja on työskennellyt journalistina Järviseudulla nyt kaksikymmentä vuotta. Hänen ensimmäinen työnsä toimittajana oli *Järviseudun Sanomissa* vuonna 2004. Sieltä hän jatkoi *Ilkan* aluetoimittajaksi, jossa oli vuoteen 2021, jolloin tuli valituksi *Järviseudun* päätoimittajaksi.

Kataja on koordinoiva päätoimittaja, mikä tarkoittaa paitsi *Järviseudun* esihenkilötehtävää, myös mukanaoloa I-median muiden paikallislehtien (*Viiskunta*, *Jurvan Sanomat*, *Suupohjan Sanomat* ja *Komiat*) digikehitykseen liittyvissä hankkeissa. Lisäksi hän on I-medioiden toimituksen johtoryhmän jäsen.

Työssään Kataja yrittää koko ajan ajatella, mitä lukija haluaa. Sen selvittämiseksi apuvälineenä käytetään runsaasti analytiikkaa. Minulla ja Katajalla on yksi olennainen ero. Hän on ensisijaisesti verkko- ja digilukija, kun minä taas olen ennen kaikkea printti-ihminen, puhutaan sitten *Seurasta*, *Järviseudusta* tai vaikkapa *Helsingin Sanomista*.

Järviseudun verkkosivuilla on sekä maksutonta että vain tilaajille tarkoitettua maksullista sisältöä. Suurempi osa on maksullista. Printin tilauksen hintaan kuuluu luku-oikeus kaikkiin verkkojuttuihin sekä digitaaliseen näköislehteen. Silti moni *Järviseudun* printtilehden tilaaja ei analytiikan mukaan käytä lehden verkkosivuja juuri lainkaan.

Ongelman ydin on, että moni tilaajista ei ole aktivoinut verkkotunnuksiaan tai on unohtanut ne. Jos sivusto kysyy tunnuksia useammin kuin kaksi kertaa, monelta menee into niiden syöttämiseen. *Järviseudussa* on useasti julkaistu neuvoja verkkotunnusten aktivointiin, mutta tulos ei ole ollut toivottu. Lukijoita on myös toivottu tervetulleeksi lehden toimitukseen, jossa autetaan kädestä pitäen alkuun tunnusten aktivoinnin kanssa.

”En usko, että olemme suinkaan ainoa paikallislehti, joka painiskelee saman ongelman kanssa tässä digimurroksessa. Monilla mielikuva paikallislehdestä on printti-tuote, mutta toivoisin, että siitä päästäisiin jo eteenpäin.”

I-Mediat kertoi maaliskuun lopulla aloittavansa muutoseuvottelut, jotka tähtäävät kannattavuuden parantamiseen. Irtisanomisuhka ei koske toimituksellista henkilöstöä, mutta lomautusuhka koskee.

PAIKALLISTEN KANSSA JUTELLESANI monen puheissa korostuu näkemys, että moni alueelta pois muuttanut jatkaa *Järviseudun* tilaamista. Paikallislehti on hyvä keino säilyttää yhteys kotiseutuunsa.

Niin sanoo myös huoltoasemayrittäjä **Kai Rantala**, joka kertoo lukevansa kaikkia *Järviseudun* paikallislehtiä, mutta maakuntalehteen hän ei ole enää vuosiin koskenut.

”Eniten luen *Järviseudun Sanomia*, koska se tohtii kirjoittaa vähän räväkämmin kuin nämä muut. Siellä on vähän enemmän yksityisajattelua, kun taas *Järviseutu* ja *Torstai* tuntuvat lähtevän siitä, että poliitikot, päättäjät ja johtajat kertovat kyseenalaistamattoman totuuden.”

Alueen lehdet hän näkee kaikki hieman omansa laisina julkaisuina.

”*Järviseudun Sanomat* kirjoittaa laajimmalta alueelta. *Torstai* puolestaan on yrityksen kannalta paras lehti, jos haluaa markkinoida. Mainoksia olemme laittaneet myös *Ykköset!*-lehteen. *Järviseutu* on hyvä lehti, se on ollut olemassa koko elämäni ja tullut lapsuudenkotiini.”

Myös Alajärven keskustassa perheineen asuva **Kirsi Lassila** sanoo tottuneensa lapsesta saakka lukemaan *Järviseudusta* tuttujen merkkipäivät, perheenisäykset ja ylioppilasjuhlien kutsut.

”Kun asuin Tampereella, luin aina vanhempien luona käydessä ensimmäisenä *Järviseudun*, jotta pääsin kärryille uusimmista tapahtumista.”

Alvar Aalto on suunnitellut monia Alajärven keskustan rakennuksia, kuten kaupungintalon, jonka edustalla Järvisuudun päätoimittaja Johanna Kataja kertoo itsekin kuvanneensa monta haastateltavaa.

Alajärven Ankkureiden kotistadion Kitro on läpikotaisin tuttu Torstai-lehden AD Jani Levijoelle (vas.) ja toimitusjohtaja Lauri Joensuulle.

Maakunnat eivät ole mikään hassu periferia, vaan olennainen osa arkipäivän Suomea.

Jukka Vuorio, toimittaja

Lassila on aiemmin työskennellyt vuosia radiokanava Sunilla ja tehnyt myöhemmin keikkoja niin Järviradiolle kuin *Järviseudun Sanomillekin*. Medioista juuri radio on hänelle läheisin.

”Jos vaikka Sunia ja Järviradiota vertaa, niin Sunilla oli paljon tarkemmat raamit ja konsepti kuinka paljon aikaa oli puheelle ja mitä soitetaan. Järviradiossa on huomattavasti vapaampaa, joku kuuntelija saattaa esimerkiksi soittaa lähetykseen, että kissa on kateissa, ja sitten puhutaan hetki siitä.”

Myös ilmaisjakelulehti *Torstain AD* **Jani Levijoki** kertoo, että lapsuudessa ja nuoruudessa maakuntalehdet *Ilkka* ja *Pohjalainen* sekä paikallislehti *Järviseutu* kuuluivat koko perheen lukemistoon. Nykyään hän ei enää tilaa niitä.

Levijoen mukaan *Torstain* viime vuosien suurin haaste on ollut lehden jakelusta vastaava Posti.

”Posti tekee paikallislehtialasta niin vaikeaa, ettei kohdita kenellekään ole enää kivaa”, hän sanoo.

Kun lehti jaetaan keskiviikkona seudun postilaatikoihin, lehden täytyy olla valmis maanantaina, mikä käytännössä tarkoittaa, että sivujen täytyy olla jo perjantaina lähes valmiita.

”Väkisinkin siinä välissä ehtii uutinen vanheta.”

Posti on viime vuosien aikana nostanut hintojaan kymmeniä prosentteja. Jakelukustannukset ovat noin kolmasosa *Torstain* liikevaihdosta.

LEVIJOKI SEKÄ TORSTAITA JULKAISEVAN Järvi-Pohjanmaan Viestinnän hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja **Lauri Joensuu** kertovat, että Postin hinnannousujen vuoksi *Torstaissa* on jouduttu pohtimaan, onko toimintaa ylipäätään kannattavaa jatkaa. Toistaiseksi on jatkettu.

Torstain tekijöiden mukaan printtimainonta vetää kylä edelleen, eli ilmoittajia on riittänyt.

”Mutta ilmoitustuloilla ei ole mahdollista kuroa umpeen Postin hintojen nousua. Ilmoitushinnoissa on nostamisen varaa vain hyvin vähän”, Joensuu sanoo.

Paikallismedian tulevaisuuden moni järviseutulainen näkee eräänlaisena viivytystaisteluna, jota voidaan jatkaa vielä lähes parikymmentä vuotta. Joensuu uskoo esimerkiksi *Torstailla* olevan yhteiskunnallistakin merkitystä, sillä lehdessä on paljon kuntatiedotusta.

”Aivan varmasti meidänkin jakelualueella on ihmisiä, jotka eivät käytä juuri lainkaan nettiä tai somea. Kyllä heille ja monelle muullekin printtilehti on paras kanava

saada omaa seutua koskevaa tietoa.”

Joensuu myöntää somen olevan ensisijaisesti lasten ja nuorten uutislähde. Hän ei silti allekirjoita ajatusta, että nuoriso olisi printin suhteen jo menetetty. Hän käy toisinaan puhumassa paikallisissa kouluissa yrittäjyydestä, ja on tehnyt mielenkiintoisen havainnon.

”Yllättävän monta kättä siellä nousee aina pystyyn, kun kysyn, että kuinka moni tietää, mikä on *Torstai*-lehti.”

Hänen mielestään kouluissa ja perheissä kannattaisi ehdottomasti tukea lasten kiinnostusta printtimediaa kohtaan.

”Lapsille ja nuorille vaan enemmän kirjoja ja lehtiä käteen sähköisten systeemien sijaan, niin voisi levottomuus vähentyä ja pitkäjänteisyys lisääntyä”, Joensuu sanoo.

Olen tietysti hänen kanssaan aivan samaa mieltä. Meillä on samanikäiset eskarilaiset, ja uskon täysin, että esimerkiksi kirjastossa ja jalkapalloharjoituksissa pyöriminen tekee heille parempaa kuin Youtuben ja Minecraftin tuijottelu sohvalla.

Järviseudun päätoimittaja Johanna Kataja on valoisalla mielellä paikallislehtien tulevaisuuden suhteen. Hän näkee jatkuvia hyötyjä siitä, että lehden takana on iso konserni. Koska konsernin sisällä lehdet voivat vapaasti julkaista toistensa sisältöjä, Kataja uskoon esimerkiksi Seinäjoen ja Vaasan toimittajien osaamisen valuvan myös *Järviseudun* lukijoiden hyödyksi.

Kaikki eivät kuitenkaan jaa Katajan uskoa digitaaliseen tulevaisuuteen. Heihin kuuluu esimerkiksi Jani Levijoki, joka on ollut mukana laatimassa exceleitä, miten yksinomaan sähköisesti ilmestyvästä lehdestä saataisiin kannattava.

”Ei sellaista exceliä ole saatu luotua, joka todistaisi, että pelkkä digilehti olisi kannattavaa liiketoimintaa. Ja jos liiketoiminta ei ole kannattavaa niin... No, sitten se on ihan se ja sama.”

LEVIJOEN SANOJA MAKUSTELLESSANI huomaan ajattelevani, että jos järviseutulaisessa, tai yleisemmin suomalaisessa tulevaisuudessa halutaan olevan laadukasta paikallismediaa, joidenkin on saatava siitä elantonsa.

Järviseudun arjessa ihminen tarttuu paikallislehteen, lehti yhteisöön ja yhteisö yksilöön. Ne ovat kuin liimaa, joka pitää niitä yhdessä. Oli siellä sitten printtiä tai digiä.

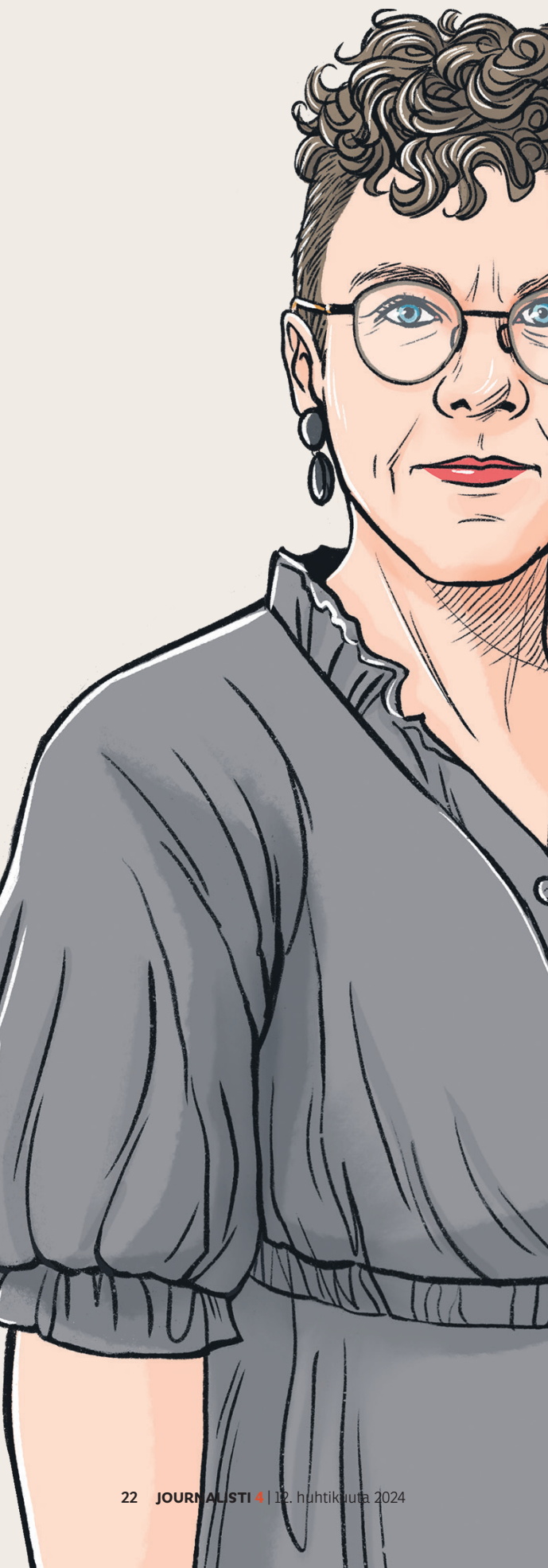
Alajärvellä asuminen on vahvistanut käsitystäni siitä, että harva asia maailmassa on mustavalkoinen. Yksi esimerkki on bensa. Ehkä on vaikea ymmärtää asian merkitystä, jos omalta lähimmältä pysäkiltä menee bussi tai ratikka kymmenen minuutin välein. Helsingissä moni autoton tuttu ajatteli, että hyvä kun bensen hinta nousee: maailma pelastuu, kun yksityisautoillaan vähemmän. Maaseudulla julkista liikennettä ei ole, ja pitäisi nämä lapset viedä viidentoista kilometrin päähän päiväkotiin.

Ehkä meitä maakuntien tunteiden tulkkeja voisi olla mediassa enemmänkin. Jo moniäänisyyden säilyttämiseksi kuntosarvet maakuntiin kannattaa valtakunnallisissa medioissa pitää herkillä.

Elävä kosketuspinta paikallisuuteen ja pikkukuntaan tuo omaan työhöni *Seurassa* kaivattua perspektiiviä.

Maakunnat eivät ole mikään hassu periferia, vaan olennainen osa arkipäivän Suomea.

Oman arjen asiat ovat ihmisille läheisimpiä ja siksi ne kiinnostavat. Jonkun pitää olla raportoimassa, kun Paalijärven rannassa on valtava määrä lokkeja. ●

Matti Kuuselan tapaus paljasti journalismin muuttuvan luonteen, kirjoittaa tutkija Maria Lassila-Merisalo

Maria Lassila-Merisalo, teksti • Hanna Lahti, kuvitus

Jos joku media-alalla ei kuukausi sitten tiennyt, kuka on **Matti Kuusela**, nyt tietävät kaikki. En muista, koska suomalaisesta journalismista olisi keskusteltu näin paljon. Tilaisuus kannattaa käyttää hyväksi ja reflektoida kunnonolla.

Vastasin tuoreeltaan *Journalistin* haastattelussa, että Kuuselan tapauksessa on kyse aikakausien törmäyksestä. Vaikuttaa nimittäin siltä, että Kuusela oli *Aamulehden* toimituksessa eräänlaisessa sankaritoimittajan asemassa, jossa hänen oli mahdollista tehdä työtään menneisyyden journalismin kriteereillä.

Avaan tässä esseessä ajatusta tarkemmin. Aloitetaan 1980-luvulta, jonka kynnyksellä Kuuselakin aloitti uransa.

"Gonzo-journalisti jättää aina, mikäli mitenkään mahdollista, itse pääaiheensa täysin huomiotta. Irrottelu ja yleinen sekamelska – auton sivuluisuun heittäminen niin sanoakseni – on verrattomasti tärkeämpää kuin 'asiallinen, todenmukainen raportointi'. Vittuun journalismi, kuten Thompson itse asian ilmaisee omalla napakalla tavallaan."

Näin kirjoitti **Esa Saarinen** vuonna 1982 *Suuri Hainmetsästys* -kirjoituskokoelman käännöksen alkusanoissa. **Hunter S. Thompson** näyttää tehneen liki kolmekymppiseen Saariseen suuren vaikutuk-

”Tämän päivän featuretoimittajalle faktoissa pysyminen ei ole rasite, vaan nautinto.

sen. Moni muukin suomalainen innostui Yhdysvalloista meille eh-
tineestä uudeksi journalismiksi nimetystä ilmiöstä ja sen äärim-
mäisestä alalajista, gonzosta.

Aikakauden tunnelma oli villi ja vapaa. Kansantalous kasvoi,
maailma alkoi avautua ja alakulttuurit kukoistivat. Uusi painotek-
niikka mahdollisti edullisen pienpainamisen, ja punklehtien aal-
lossa ilmestyi kymmeniä varsin kokeellisiakin julkaisuja. Myös
ensimmäiset kaupalliset radiokanavat aloittivat toimintansa.

Helsingin Sanomien Kuukausiliite, *Image* ja *City* perustettiin.
Toimituksissa luettiin Thompsonin lisäksi **Tom Wolfea**, **Norman
Maileria** ja ehkä **Joan Didioniakin**. Journalismin objektiivisuutta
kyseenalaistettiin urakalla. Toimittajan persoona sai näkyä jutuissa
– tai olla jopa kaiken keskipiste.

Faktan ja fiktion välisen rajan varjeleminen oli tuskin päällim-
mäinen asia gonzon voimauttamien toimittajien mielissä.

Mutta mistä oikeastaan puhumme, kun puhumme faktasta ja
fiktioista journalismissa?

HELSINGIN SANOMIEN KUUKAUSILIITTEESSÄ julkaistiin vuonna 1986
Esa Keron juttu nimeltä *Bangkok*. Neljännesvuosisata myöhemmin
Kero muisteli jutun kirjoittamista minulle sähköpostissa seuraavasti:

”Faktasta ja fiktioista vielä: *Bangkok* oli minulle todenmukaista
fiktioita. Jos jutusta poimii silkat faktat, niin kuin ne ymmärretään,
saalis ei vetäisi vertoja Pietarin kalansaaliille. Sen muistan, että jut-
tua kirjoittaessani minulla ei ollut riviäkään muistiinpanoja, joita
olisin käyttänyt. Muistiinpanoja toki oli. Ja ennen kaikkea kaksi
kasetillista ääniä. Muistikuvia. Kirjoitin sen yhteen pötköön, ajalli-
sesti, mitään sen jälkeen muuttamatta – vain sanoja korjaillen.”

Faktan ja fiktion käsitteillä voi viitata sisältöön, jolloin fakta
on totta ja fiktio epätotta eli sepitettä. Niillä voidaan myös viitata
muotoon, lajiin. Fakta on tällöin esimerkiksi tietokirjallisuutta tai
journalismia, fiktio taas vaikkapa novelli tai romaani. Tarkoittiko
Kero kenties viestissään, että *Bangkok* oli hänelle tositaapahtumia
sisältävä novelli?

Fakta ja fiktio eivät ole muotoina samanlaisessa asemassa. Edel-
lytämme faktatekstiltä referentiaalisuutta eli kerrotuilla asioilla
on oltava vastine todellisuudessa.

Fiktiokin voi olla referentiaalista, mutta sen ei tarvitse. Fiktiivi-
sen henkilöhahmon voi sijoittaa todelliseen ympäristöön. Joskus
kirjailija ei etäännytä todellisia henkilöitä ja tapahtumia riittävästi
fiktiossaan. Jos henkilöt tunnistavat itsensä epäedullisessa valossa,
sekä heille että kirjailijalle voi tulla ongelmia.

Faktatekstissäkin on toisinaan mahdollista kertoa asioita, jotka

eivät pidä paikkaansa. Silloin lukijalle täytyy antaa riittävän selkeät
lukuohjeet. Harhaan ei saa johtaa.

Osassa Keron teksteistä oli vihjeitä lukijalle. Osassa taas on mah-
dotonta päätellä, mihin mikäkin sisältö perustuu. Se vaikuttaa ol-
leen hänen aikanaan ok. Moniselitteisyyttä siedettiin.

Bangkok on sirpaleinen ja subjektiivinen ja tiedostaa keinotekoi-
sen luonteensa, ja sellaisena se on myös oiva esimerkki postmoder-
nismista. Mutta se, mikä oli viime vuosituhannella mahdollista,
voi olla nykyajassa ongelma. Onko *Bangkok* nykymittapuulla edes
journalismia?

KAUPAN HYLLYSSÄ LEPÄÄVÄ AIKAKAUSLEHTI on journalismia, toisin kuin
viereisen hyllyn ristikkolehti. Aikakauslehti voi silti sisältää muu-
takin kuin puhtaasti journalistista sisältöä: esimerkiksi novellin,
pakinan, vitsipalstan tai – käsittämätöntä kyllä! – horoskooppien-
nustuksia.

Verkossa tulkinta muuttuu hankalaksi. Siinä missä paperilehti
on harkiten organisoitu, taitettu ja monenlaisia lukuvihjeitä mah-
dollistava kokonaisuus, verkossa journalismi pirstaloituu yksittäi-
siksi, irrallisiksi teksteiksi. Kontekstit ja lajityypit hämärtyvät.

On loogista, että kun universumi täyttyy sekalaisesta informaa-
tiosta, journalismi pyrkii erottautumaan luotettavana tietona ja
vetäytyy kauemmas fiktion rajasta. Tämä koskee myös tarinallista
journalismia. Sitä, mitä ei pystytä varmistamaan, ei kerrota.

Tämän päivän featuretoimittajalle faktoissa pysyminen ei ole
rasite, vaan nautinto.

”Nonfiktion viehätys niin lukijalle kuin tekijälle perustuu rajaa-
miseen. Siihen, että oikea maailma ja sen asiat pakottavat tekstin
raameihin”, **Sonja Saarikoski** kirjoitti *Long Playssa*.

Kuusela-tapauksen jälkipyykissä näkyy siis sukupolvien välinen
ero. Kasarilla gonzosta innostuneelle printtinatiiville journalismi
voi ymmärrettävästi näyttäytyä laajempaan ja löyhärajaisempaan
ilmiönä kuin nuoremmalle kollegalleen.

Nyt voisikin olla hyvä hetki istua toimituksissa alas ja keskustella
itsestään selvinäkin pidetyistä asioista. Miten itse kukin ymmärtää
journalismin, mitkä ovat tärkeitä arvoja? Ja millä keinoin yleisön
luottamus journalismiin vahvistuu?

Reilut sata tuoreeseen tutkimuskyselyymme vastannutta toimit-
tajaa ovat sitä mieltä, että klikkiotsikot eivät ainakaan auta asiaa. ●

*Kirjoittaja on tietokirjailija ja journalismin tutkija. Hän on juuri aloittanut Aamulehden
selvityshenkilönä Matti Kuuselan tapauksessa ja tekee Media-alan tutkimussäätiön
rahoituksella tutkimusta ”Vastuullisia valintoja, luotettavia tarinoita”
yhdessä Lauri Haapasen kanssa.*

Huolimaton journalisti on vaara haastateltavalle. Haavoittuvassa asemassa olleet kertovat kohtaamisestaan toimittajan kanssa.

Juha Matias Lehtonen, teksti • Antti Huovinen, kuvitus

Journalistit kohtaavat työssään toisinaan heikossa asemassa olevia ihmisiä. Toimittajat käsittelevät usein esimerkiksi vähemmistöryhmiä yksittäisen ihmisen elämäntarinan kautta.

Kun haavoittuvaan ryhmään kuuluva ihminen suostuu haastatteluun, hän saattaa asettaa itsensä vaaralle alttiiksi. Toimittaja ei välttämättä ymmärrä, mille riskeille julkisuus haastateltavan altistaa. Siksi haastateltavan toiveita tulisi kuunnella tarkalla korvalla.

Pieni virhe tai huolimaton lipsautus voi jopa vaarantaa haastateltavan ja hänen läheistensä turvallisuuden.

Tutkimusten mukaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ääni ei kuulu kansalaiskeskustelussa. Osittain tämä johtuu siitä, että heidän ei ole turvallista esiintyä julkisuudessa. Journalismin käytännöt pakottavat haavoittuvan ihmisen kieltäytymään haastatteluista.

Ehdotuksessa päivitettyiksi *Journalistin ohjeiksi* kiinnitetään huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin. Uusia ohjeita pohjittu työryhmä esittää esimerkiksi, että journalistien pitäisi jatkossa noudattaa erityistä huolellisuutta silloin, kun haastateltava ei tunne median toimintatapoja tai on selvästi haavoittuvassa asemassa.

Tähän artikkeliin on haastateltu kolme ihmistä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa ollessaan kokeneet toimittajan aiheuttaneen heille uhkaavan tilanteen.

Haastateltavien nimet on muutettu. Heidän henkilöllisyytensä on toimituksen tiedossa.

"Toimittaja ei kunnioittanut rajojani"

Entinen päihdeongelmainen oli henkisesti hauraassa tilassa. Toimittaja kirjoitti hänestä loukkaavan ja vääristelevän jutun.

Hannalla on päihdetausta. Pari vuotta sitten iltapäivälehti teki juttua naisen asemasta päihdemaailmassa ja otti häneen yhteyttä. Hanna oli päässyt kuiville vain vähän ennen haastattelua ja aloittanut työn kokemusasantuntijana. Hän oli edelleen heräksä tilassa uuden elämäntilanteensa äärellä.

"Toimittaja kertoi, että hän haluaa kirjoittaa artikkelin, joka poistaa käyttäjiin liittyvää stigmaa ja ennakkoluuloja. Se kuulosti minusta hyvältä", Hanna sanoo.

Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun Hannaa pyydettiin kertomaan tarinansa julkisuudessa. Hän ei erityisesti kaivannut näkyvyyttä mutta halusi auttaa.

"Ajattelin, että pidän kiinni rajoistani ja mietin tarkkaan, mitä toimittajalle kerroin. Toimittaja ei kuitenkaan kunnioittanut rajojani. Hän sai minut kertomaan

enemmän kuin oli tarkoitus", Hanna sanoo.

Hannasta tuntui, että toimittaja kaivoi haastattelussa hänestä tietoja ja tarinoita epäkunnioittavalla tavalla. Hänelle tuli siitä ikävä olo. Hanna ja hänen esihenkilönsä saivat artikkelin kuitenkin etukäteen luettavakseen, koska olivat pyytäneet sitä.

Hanna koki, että hänen elämäntarinaansa vääristeltiin ja hyväksikäytettiin.

"Olin ajatellut, että minun oli tarkoitus puhua työni kautta päihdemaailmasta yleisesti. Juttu oli kuitenkin pelkkää minun pahimmilla kokemuksillani mäsäilyä. Naisen asemaa päihdemaailmassa kuvattiin kärjistetyksi. Toipumiselle ei annettu artikkelissa lainkaan tilaa", Hanna sanoo.

Toisin kuin oli luvattu, artikkeli ei ollut leimaa purkava. Lisäksi toimittaja sekoit-

ti Hannan tarinaan tapahtumia, jotka olivat oikeasti tapahtuneet toiselle ihmiselle. Artikkelissa käytettiin myös halventavia termejä.

"Hetimitoksissa minua kutsuttiin narkariiksi. Sellainen on leimaavaa. En halua, että tuo on ensimmäinen mielikuva minusta."

Lopulta juttua ei julkaistu.

"Puhuimme niin eri kieltä toimittajan kanssa, että emme edes pyytäneet teemmään muutoksia, vaan esihenkilöni kehoti minua pyytämään toimitusta jättämään koko haastattelun julkaisematta", Hanna sanoo.

Hannan oli vaikeaa luottaa ihmisiin, joten häntä pelotti pitkään, että artikkeli julkaistaisiin hänen pyynnöstään huolimatta.

Tämän jälkeen Hanna ei ole kertonut tarinaansa toimittajille.

"Haastattelu romahdutti minut"

Entinen muslimi pelkää hyvinvointinsa puolesta. Journalistien käytöksen vuoksi hän ei uskalla antaa haastatteluja.

Miriam on entinen muslimi eli edustaa vähemmistön vähemmistöä. Hän on elämänsä aikana kohdannut kunniaväkivaltaa.

"Islamista irtaantumisesta ei osata keskustella julkisuudessa. Kokemuksistani halutaan laatia klikkiotsikoita, jolloin niitä voidaan käyttää vihan lietsontaan", Miriam sanoo.

Haavoittuvassa asemassa olevan kannattaa harkita sanansa tarkoin. Mitä kärjekkäämmin Miriamin kokemuksista on kirjoitettu, sitä visummin hänen on täytynyt suojata yksityisyyttään. Tässäkin artikkel-

issa paljastamme hänestä vain välttämättömiä yksityiskohtia.

Miriamin mukaan osa toimittajista käyttää *Journalistin ohjeita* tapana vältellä vastuuta. Haastateltavan voi olla vaikeaa vetäytyä jutunteosta, vaikka hänen elämäntilanteensa muuttuisi tai artikkelin näkökulma vaihtuisi.

"Ilmoitin toimittajalle, että minun pitää vetäytyä jutusta. Hän vastasi, että heillä on *Journalistin ohjeiden* perusteella oikeus julkaista haastatteluni. Kun puhutaan toimittajan oikeudesta julkaista jotakin, pitäisi samalla miettiä

Kuka on haavoittuva?

- Kuka vain saattaa päätyä hetkellisesti haavoittuvaan asemaan. Helpoimmin näin käy ihmisille, jotka kuuluvat haavoittuvaan ryhmään.
- Haavoittuvia ryhmiä ovat muun muassa lapset, asunnottomat, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, rodullistetut vähemmistöt, vammaiset ihmiset sekä päihdeongelmaiset.
- Haavoittuvuus voi vaarantaa toimeentulon, horjuttaa sosiaalisia suhteita, ajaa syrjäytymiseen sekä altistaa fyysiselle ja henkiselle väkivallalle.

Lähteet: TEPA-termipankki ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu

haastateltavan oikeuksia. Yksikin artikkeli voi vaikuttaa syvästi haastateltavan elämään ja muuhun vähemmistöön”, Miriam sanoo.

”On eri asia, jos jutussa käsitellään jotain poliittikkoa tai uskonyhteisön johtajaa. Median pitää vahtia heitä, joilla on valtaa ja asemaa.”

Journalistien on myös syytä miettiä, millä tapaa he onkivat tietoa haastateltavalta, jolla on traumatausta.

”Yksi haastattelu romahdutti minut. Puhuin toimittajalle kohtaamastani väkivallasta, ja hän kyseli asioita nopeasti, tiedonjanoisesti eikä lainkaan ihmisläheisesti. Traumatisoivan tilanteen muisteleminen haastattelussa voi olla itsessään

traumatisoivaa ja vaikuttaa mielenterveyteen”, Miriam sanoo.

Miriam ymmärtää, että toimittajien täytyy tarkistaa kaikki tiedot ja kysellä. Heidän pitäisi kuitenkin olla sensitiivisiä ja kunnioittaa haastateltavan rajoja.

Uutismedia elää eri rytmissä kuin muu julkinen keskustelu. Kun artikkeli on julkaistu, toimituksella on jo kiire siirtyä seuraavaan asiaan. Haastateltavan elämään artikkeli vaikuttaa kuitenkin jopa vuosien ajan.

”Elämäni käsittelevä juttu tulee olemaan aina esillä hakukoneissa, ja kuka vain voi löytää sen. Toimittajien pitäisi miettiä myös artikkeliensa julkista jälkipyykkiä”, Miriam sanoo.

"Toimittaja ei ollut tehnyt taustatyötään"

Toimittaja painosti seksityöntekijää paljastamaan henkilöllisyytensä ja haukkui tämän kollegaa.

Emma on ammatiltaan seksityöntekijä. Taannoin hän suostui kollegansa kanssa haastateltavaksi sanomalehtijuttuun, jonka oli määrä käsitellä parituslain ongelmakohtia ja katuprostituutiota.

Toimittaja halusi järjestää haastattelun toimituksen tiloissa, mutta vierailijakorttia varten hän tarvitsi haastateltavien koko nimet. Emma ei ollut valmis paljastamaan identiteettiään tuntemattomalle toimittajalle, joten haastattelu sovittiin neutraalille maaperälle.

”Pian selvisi, että toimittaja ei tuntenut seksityötä ilmiönä. Hän ei ollut tehnyt taustatyötään. Hänellä oli kuitenkin omasta mielestään riittävä kosketus aiheeseen, koska hän tunsu joitakin seksityöntekijöiden asiakkaita”, Emma sanoo.

Toimittajasta syntyi epäluotettava vaikutelma, ja Emma poistui haastattelu-tilanteesta nopeasti.

”En kokenut turvallisesti paljastaa henkilötietojani. Haastattelijalla oli ylimielinen asenne, eikä hän osannut kertoa selkeästi, minne kaikkialle tietoni olisivat kulkeutuneet.”

Seksityöntekijät joutuvat yleensä oman turvallisuutensa vuoksi suojelemaan yksityisyyttään. Emma oli erityisen varovai-

nen, sillä häntä oli vainonnut vuosien ajan uhkaava henkilö.

”Pelkään, että joku onnistuu päättelämään minusta yksilöiviä tietoja, kuten kotiosoitteeni. Jos minusta levitetäisiin tietoja vaikka Ylilaudalla, voisin joutua kärsimään vihapostista ja kiusanteosta. Ei minun mielenterveyteni kestä sellaista”, Emma sanoo.

Muita mahdollisia uhkia ovat tirkistely, kotirauhan rikkominen ja fyysinen väkivalta. Seksityöntekijöihin kohdistuu toisinaan rajua vihaa.

Toimittaja jäi vaille haastattelujaan. Jälkikäteen hän lähetti seksityöntekijöiden postituslistalle sähköpostin, jossa hän moitti Emmen seurassa olleen kollegan käytöstapoja ja vähätteli tämän asiantuntemusta.

”Se oli järkyttävää. Mielestäni on toimituksen vastuulla, että marginalisoituja ihmisiä haastattelemaan valitaan oikealla kokemuksella varustettu toimittaja.” ●

Artikkelin taustatyössä on hyödynnetty kansalaisjärjestöjen laatimia oppaita Köyhä Mediassa – opas köyhyyttä kokeneelle, Vammaisuus ja journalismi – opas toimittajille sekä Toimittaja, sinua tarvitaan muutokseen – Opas asunnottomuudesta viestimiseen.

MUISTA NÄMÄ, KUN TEET JUTTUA HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVASTA

- 1. Mieti jo suunnitteluvaiheessa** toimituksen kanssa, miten juttuprosessista voi tehdä haastateltavalle turvallisen.
- 2. Jos et tunne haavoittuvan ihmisryhmän erityishaasteita**, tee ensin taustatyösi ja ota vasta sitten yhteyttä haastateltaviin. Muuten olet kuin norsu posliinikaupassa.
- 3. Kerro haastateltavalle etukäteen** artikkelin lähtökohta. Älä kaunistele tai maanitele vaan paljasta totuus siitä, mitä haastattelulla aiotaan tehdä. Jos näkökulma vaihtuu kesken juttuprosessin, anna haastateltavalle uusi tilaisuus kieltäytyä.
- 4. Kunnioita haastateltavaa.** Hän tekee sinulle palveluksen, kun suostuu puhumaan vaikeista kokemuksistaan. Jos haastateltava ei jälkeempään enää koskaan halua nähdä yhtään toimittajaa, se on tappio koko ammattikunnalle.
- 5. Pidä huolta**, ettet paljasta ilman lupaa tietoja, jotka vaarantavat haastateltavan hyvinvoinnin. Artikkelisi jää pysyvästi nettiin kiertämään ja vaikuttaa jatkossakin ihmisen elämään.
- 6. Ole traumatietoinen.** Älä töki haastateltavaa arkoihin paikkoihin herättääksesi dramaattisia reaktioita. Jos haastateltava menee kesken tilanteen tolaltaan, harkitse taukoa tai haastattelun lykkäämistä. Kysy, haluaako hän jatkaa.
- 7. Jos olet kuvajournalisti**, varo toistamasta leimaavia stereotypioita. Anna kuvattavalle valta. Kerro hänelle etukäteen, minne kuvat päätyvät. Huomaa, että kuvapankkikuissa stereotypiat ovat erityisen iso ongelma.
- 8. Jos vastaat otsikoinnista**, konsultoi jutun kirjoittajaa ennen kuin julkaiset otsikon. Hän osaa sanoa, millainen otsikko on haastatelluille turvallinen ja kunnioittava.
- 9. Mieti moderaattorien ja somevastaavien kanssa**, kuinka haastateltavan turvallisuus voidaan taata netissä. Vaikka artikkeli olisi laadittu asiallisesti, kommentissa vihapuhe saa usein rehoittaa.

Ohjeet perustuvat haastateltujen kokemuksiin sekä kansalaisjärjestöjen laatimiin oppaisiin.

JOKESIN KEVÄÄN APURAHAHAKU

12.4. – 10.5.2024

Kopiosto-apurahoja myönnetään esimerkiksi ammattitaidon täydentämiseen, ammattikuvaa syventävään työskentelyyn, kieli- ja opintomatkoihin, opintojen loppuunsaattamiseen sekä näyttelyiden tai julkaisujen tekemiseen. Lisäksi voidaan tukea muuta ammatillisesti perusteltua tarkoitusta.

Voit myös hakea säätiön ammatillisille kursseille. Tarjolla on audiokäsikirjoittamiseen syventyvä Podcast-paja ja kerronnalliseen journalismiin keskittyvä Featuren mestarikurssi.

Säätiö jakaa työskentelyapurahoja tieteen ja taiteen tekemiseen, esimerkiksi näyttelyihin ja kirjojen kirjoittamiseen. Haettavana on myös viisi puolen vuoden työskentelyapurahaa tietokirjan kirjoittamiseen tai taidejournalismiin. Lisäksi myönnetään 3000 euron apurahoja journalistisiin hankkeisiin. Opiskelijoille myönnetään opiskelijastipendejä opinnäytetyön tekemiseen.

Apurahoja haetaan Jokesin sähköisen apurahajärjestelmän kautta.

Lue koko apurahailmoitus säätiön verkkosivuilla:

<https://www.jokes-saatio.fi>

JOURNALISTISEN KULTTUURIN EDISTÄMISSÄÄTIÖ SR

Kymmenen vuotta etänä työskennellyt Suvi Jylhänlehto kaipaa välillä työkavereita

Seblewongel Tariku, teksti ●
Teija Soini, kuva

Maaseudun Tulevaisuuden Pohjois-Suomen alue-toimittaja **Suvi Jylhänlehto** on työskennellyt kymmenen viime vuotta lähes kokonaan etänä. Oulussa asuva Jylhänlehto kertoo etätöy sopivan hänelle.

”Parasta on, että se auttaa minua yhdistämään perhe-elämän ja työn. Tykkään työskennellä yksin. Pidän hiljaisuudesta ja siitä, että voin keskittyä kirjoittaessani.”

Jylhänlehdolla on kaksi lasta. Jos hän on iltavuorossa, hän menee Maaseudun Tulevaisuuden kustantajan MTK:n Oulun-toimistolle.

”Siellä on toisinaan muitakin työntekijöitä, joiden kanssa on mukava vaihtaa kuulumisia, mutta yleensä sielläkin saa olla ihan rauhassa. Lapseni voivat viettää aikaa isänsä kanssa rauhassa kotona, ja minä voin keskittyä paremmin”, Jylhänlehto kertoo.

Joskus Jylhänlehto kaipaa sitä, että työkavereille voisi jutella kahvikoneen äärellä. Ennen pandemiaa hän tunsi itsensä toisinaan eristyneeksi. Nyt etätö on helpompaa, koska niin monet työkaveritkin etätyöskentelevät.

”Olemme tasavertaisemmassa tilanteessa.”

Välillä Jylhänlehdosta tuntuu, että hänen pitäisi vaihtelun vuoksi kokeilla lähtiä. Erilaisessa elämäntilanteessa lähityö voisi houkutella.

”Jos asuisin yksin, etätö ei houkuttelisi minua yhtä paljon. Mutta kiireisessä elämässäni arvostan hiljaisuutta”, Jylhänlehto pohtii.

MIEHISTÄ SUUREMPI OSA on halukkaita työskentelemään etänä kokopäiväisesti kuin naisista. Muun muassa tämä kävi ilmi, kun Jyväskylän yliopiston journalistiikan professori **Mikko Villi** ja hänen kollegansa tutkivat media-alan työntekijöiden kokemuksia etätöstä ja työhyvinvoinnista koronaviruspandemian aikana. Aihetta käsittelevä tutkimus julkaistiin joulukuussa 2023.

Suvi Jylhänlehto pitää etätyöskentelystä. ”Minua helpottaa se, että jos lapsi sairastuu kesken päivän, niin pystyn hakemaan heidät kotiin kymmenessä minuutissa ja jatkamaan tarvittaessa kesken jääneen jutun loppuun sen jälkeen.” Jylhänlehdolla on kaksi lasta, Alma (edessä) ja Viena.

Tutkijat havaitsivat, että etätö on usein tasapainoilua luovuuden ja tehokkuuden välillä.

Pandemia työnsi journalistit etätöihin. Nyt sitä pidetään Villin mukaan uutena normaalina.

”Yksi etätöy eduista on, että kognitiivinen stressi vähenee”, Villi sanoo.

Oman kodin rauha voi auttaa keskittymään. Siksi etätö voi lisätä työtehoa. Tämä ei kuitenkaan päde kaikkiin. Kotona olo voi tuntua myös yksinäiseltä.

”Hybridityö tarjoaa parhaat puolet molemmista maailmoista”, Villi sanoo.

”Se on joustavaa, mahdollistaa vaihtelun etätöy ja toimistopäivien välillä ja luo tunteen itsenäisyydestä ja vapaudesta hallita oman työn rytmiä.”

Villin mukaan etätöyön suhtautaan media-alalla vaihtelevasti. Noin kolmasosa Villin tutkimuk-

seen osallistuneista suhtautui siihen myönteisesti, kolmasosa kielteisesti ja loput neutraalisti.

Journalismi on luovaa työtä, jossa juttuja ideoidaan tiimeissä. Ideointi voi olla vaikeampaa, jos ei voi kommunikoida kasvotusten toimituksessa.

Jotkut tutkimukseen osallistuneet kokivat, että etätö on lisännyt työn määrää. Esihenkilöt eivät täysin hahmota heidän työtilanteitaan, kun he eivät ole fyysisesti läsnä uutistoimituksessa. Silloin työn ja vapaa-ajan tasapainon löytäminen voi olla haastavaa.

Etätöä tutkittiin myös Journalistiliiton ja Åbo Akademin vuonna 2021 tekemässä kyselyssä. Siitä kävi ilmi, että media-alan työntekijät suosivat etä- ja hybridityötä. Kaksi kolmasosaa tutkimukseen vastanneista kuitenkin huomasi rajan työn ja vapaa-ajan välillä hämärtyneen. Useimmat pitivät haasteena myös

vuorovaikutuksen puutetta. Se vaikutti sekä työtyytyväisyyteen että työn laatuun.

SUOMEN KUVALEHDEN TUOTTAJA

Antti Karjalainen on työskennellyt ”hybridinä” kaksi viime vuotta.

”Hybridityössä on vaikeampi pitää työkalut ja yhtenäisyys vahvana”, hän sanoo.

Hybridityössä toimitustyön pienet yksityiskohdat jäävät helposti jakamatta. Lähikokoukset ovat olennaisia nopealle viestinnälle sekä työkalutyylin ylläpitämiselle.

Erityisen vaikeaa Karjalaisen mielestä on juttuideoiden kehittäminen.

”Kasvotusten voi ilmaista ideoita vapaammin ja arvioida toisten reaktioita. Spontaani keskustelu on vaikeampaa etänä. Kaikki on kirjoitettava ylös”, Karjalainen sanoo.

”Tunteita ja hiljaista tietoa on helpompi ilmaista ihmisiä tavatessa.” ●

JUHLI KANSSAMME 100-VUOTIASTA JOURNALISTIA

Journalisti täyttää tänä vuonna sata vuotta.
Ensimmäinen numero ilmestyi 26. huhtikuuta 1924.

Juhlimme satavuotiasta lehteä pitkin vuotta. Juhlavuoden päätapahtuma on **10. lokakuuta** järjestettävä perinteinen Journalismin päivä, jonka nimi muuntuu juhlan kunniaksi muotoon **Journalistin päivä**.

Lisäksi teemme Journalistin toukokuun numeron yhdessä Tampereen yliopiston opiskelijoiden kanssa.

Jos sinä tai yrityksesi haluatte onnitella Journalistia painetussa lehdessä tai verkkosivuillamme, ota yhteyttä!

Katso lisätiedot ja varaa ilmoituksesi:
journalisti.fi/ilmoittajalle

Número	ilmestymispäivä	ilmoitusaineistojen määräaika
5/2024 opiskelijanumero	31.5.	22.5.
6/2024	16.8.	7.8.
7/2024	13.9.	4.9.
8/2024 Journalistin päivä -numero	11.10.	2.10.

"Liikkumiseen on eläkkeellä onneksi aikaa. Mielitenkkini Sippolassa kulkee halki Hevoshaan arboretumin, joka on täynnä suuria, vanhoja havupuita."

Ensin tulivat helpotus ja into, sitten pelko unohdetuksi tulemisesta. Suvi Ahola piti päiväkirjaa eläkkeelle jäämisestä.

Suvi Ahola, teksti • Sanna Vornanen ja Suvi Aholan kotialbumi

Syyskuu

Ensimmäinen tunne on helpotus: viimeinkin on kunnolla aikaa siihen, mikä tuntuu olennaisimmalta – eli omien vanhempien hoitamiseen.

Pitkin kevättä 2023 minulle oli tullut selväksi, etteivät äiti ja isä, 95 ja 97, enää oikein selviä itseksensä omakotitalossaan kymenlaaksolaisessa maalaishätylässä.

Olen odottanut eläkkeelle siirtymistä eniten siksi, että voin vihdoinkin viettää enemmän aikaa heidän seuranaan ja apunaan. Suunnitelmani on muuttaa jossain vaiheessa kokonaan takaisin lapsuudenkotiini. Olen asunut Helsingissä neljäkymmentä vuotta, mutta siitä ei koskaan tullut minulle todellista kotikaupunkia.

Viimeisen työkesäni olin kyllä ajatellut viettää nauttimalla täysin voimin pääkaupungin kulttuuritarjonnasta ja sosiaalisesta elämästä. Mutta kun äiti toukokuun lopussa kaatui ja sai aivotärähdyksen ja ruhjeita sinne tänne, siirryinkin oitis etätöihin Kouvolan Sippolaan.

Sieltä käyn syksyllä eläkkeellelähetyksissä, joita on kaikkiaan kolme: ensin talon viralliset kakkukahvit puheineen, sitten itse järjestämäni kulttuuritoimituksen samppanjahetki viimeisenä työpäivänä

ja lopuksi epäviralliset iltamat Kalliossa. Saan vielä kerran laulaa karaokessa **Bruce Springsteenin** *Thunder Roadin*.

Tämä kaikki tuntuu vain vähän haikealta, vaikka Sanoma-vuosia on takana neljäkymmentä ja työni on ollut rikasta ja palkitsevaa. Pikemminkin tuntuu kiittoliselta ja riemukkaalta. On kuin minusta ei haluttaisi päästää irti. Olenko tosiaan ollut näin tärkeä?

Halausten, laulun, kukkien ja lahjojen keskellä minussa alkaakin voimistua toinen tunne: innostus. Olenhan nyt vapaa toimittaja ja kirjailija!

Teen heti *HS*-avustajasopimuksen, ja työtä riittää. Enää ei tarvitse teeskennellä innostusta amerikkalaisiin julkisjuoruihin, joita piti uutisvuorossa leipoa verkkouutisiksi. Saan kirjoittaa kirjallisuuskritiikkiä omassa tahdissani, teen jonkun haastattelunkin. Myös kolumniaiheeni kelpaavat.

Lapsuudenkodissa olen jo rymsteerannut työtilan vanhaan huoneeseeni: iso pöytä ikkunan edessä, upouusi läppäri, näkymä puutarhaan, satavuotiaita kuusia ja niiden takana järvi.

Näyttää siltä, että jatkan kriitikon ja toimittajan työtä parhaalla mahdollisella tavalla.

Alan kuitenkin nähdä myös unia, joissa selvästi työstän elämänmuutosta. Yhdessä haen jännittyneenä uutta työpaikkaa mutta

juuri ennen heräämistä tajuan iloissani, ettei enää tarvitse, olenhan eläkkeellä. Toisessa unessa minua pyydetään *Hesarin* tapahtumaan kertomaan pitkstä urastani, ja lupaudun, mutta sanon haluavani ehdottomasti mukaan myös **Jukka Petäjän**.

Hän, minua pari vuotta vanhempi rakas kollega, jäi eläkkeelle kesällä 2020 ja kuoli syöpään seuraavana vuonna.

Lokakuu

Sitä mukaa kun syksy pimenee, pintaan puskee uusia tunteita. Ne ovat erilaisia, epämiellyttäviä ja jopa kamalia. Vaikka en enää huolehdi vanhemmistani kellonaikoihin sidotun työpäivän ohessa, elämä tuntuu stressaavalta.

Lästään huolimatta vanhempani ovat yhä terveitä ja aika reippaita, mutta samalla hauraita niin henkisesti kuin ruumiillisesti. Silti olen heille usein ilkeä, valitan ja määräilen. Minusta tuntuu kuin pyörittäisin hoivakotia ainoana työntekijänä: valmis-tan aamiaisen ja kaksi muuta ateriala säännöllisin väliajoin, suunnittelen ruokalistat, pesen pyykkiä ja silitän, ajelen kaupassa ja apteekissa.

Sotaveteraanina isäni saa kyllä palveluitakin, kuten koko talon siivouksen kerran kuukaudessa. Apua

saan lisäksi kauppa-asiointiin. Lakanat voin viedä pesulaan. Myös veljeni tulee usein Espoosta avukseni.

Minulla on vielä elämää Helsingissäkin: Vedän lukupiirejä ja käyn kokouksissa, konserteissa ja teatterissa. Tapaan kolmea aikuista lastani.

Silti olen väsynyt, vihainen ja täynnä itseäni. Nuorekkaan eläkeläisen vapaudesta ei ole tietoaakaan, ja lohduttomuutta lisää se, että ammatillinen identiteetti näyttää kaikesta huolimatta hapertuvan.

Tunnen oloni näkymättömäksi ja yksinäiseksi. Alan pelätä, että minut unohdetaan.

Siltä tuntuu jopa suhteissa *HS:n* kulttuuri-toimitukseen, vaikka kirjoitankin sinne liki jutun viikossa. On kova pala tajuta, etten ole enää osa toimitusta vaan vain freelancer, jonka sähköposteihin ei aina vastata vikkelaasti.

Helsingin kirjamesseilla huomaan, miten *Helsingin Sanomissa* työskenteleminen vaikuttaa statukseen. Siellä vasta olenkin näkymätön! Olin kuvitellut, että minua pyydettäisiin haastattelijaksi tai keskustelijaksi lavoille tai kustantajien esittelypisteille. No, eipä pyydetty.

Onneksi sentään tervehdittiin, toisin kuin erästä kollegaa, joka kertoi *Hesarista* lähtemisen johtaneen siihen, ettei hänelle tultu enää juttelemaan infoissa tai edes moikattu.

Identiteetin haurastuminen vaikuttaa myös kirjoittamiseen. Se on yllättävää. Olen epävarmempi sanoistani, ilmauksistani, perusteluistani.

Vakituinen työ ja työnantaja tarjosivat statuksen lisäksi tukea ja suojaa. Vielä suurempi merkitys on ollut työyhteisöllä, kollegoilla omassa toimituksessa ja koko talossa.

En ole ikinä ollut kahviautomaatilla notkuja, mutta keskustelut työtoverien kanssa kuuluivat jokaiseen päivään. Enkä puhu nyt ideoinnista ja editoinnista, jotka ovat osa virallista työprosessia. Tarkoitan spontaania ajatuspallottelua, sparraamista, taustatietojen kyselyä, jutun aloituksen ja otsikoiden testaamisesta. Sitä sermin yli huutelua, johon ei kiinnitä huomiota työvuosien aikana.

Sen arvon ymmärtää vasta, kun on ulkopuolella.

Puolen kuun paikkeilla tule hetki, jolloin tunnen itseni täysin turvatomaksi. Kirjoitan ison arvion **Heini Junkkaalan** *Pirkko Saisio – Sopimaton* -elämäkerrasta ja pelkään, että juttu on kelvoton ja olen ymmärtänyt kaiken täysin väärin. Jos nyt tulisi lunta tupaani, minulla ei olisi työyhteisöä tukenani.

Pelko on sikäli turha, ettei palautetta juuri tule. Sekin hämmentää: jos olisin

töissä, jutusta keskusteltaisiin, ja sen jälkeen olisin valmis siirtymään seuraavaan. Nyt teksti holahtaa mustaan aukkoon tavalla, joka on minulle aivan uusi.

Olen nyt todellakin vapaa toimittaja. Eli yksin.

Marraskuu

Unien näkeminen jatkuu. Yhdessä olen Journalistiliiton valtuuston kokouksessa Tampereella, toisessa keskustelen kirjailijan kanssa hänen teoksestaan kirjoittamistani arviosta. Yritän perustella tärkeänä pitämäni tulkintaa ja etsin todisteeksi esimerkkikohtaa kirjan sivuilta. Sitä ei löydy.

On kuin kävisin tiedostamatta läpi työuraani ja sitä, onnistuinko. Perimmäinen ajatus tuntuu olevan, että jokin, kuten ura, on ohi. Itse en sitä halua, mutta alitajunta on toista mieltä.

Pohdin, miksen voi tyytyä olemaan eläkkeellä ja onnellinen kaikesta siitä, mitä olen saanut aikaan: tuhansia juttua ja monta kirjaakin. Miksen voi hyväksyä sitä, ettei minun tarvitse välttämättä tehdä enää mitään?

Outoa kyllä, tätäkään alitajunta ei hyväksy. Eloisassa unessa kaksi vanhaa kulttuuritoimittajakollegaa ilmoittaa haluavansa muuttaa luokseni asumaan. He haluavat, että perustamme kommuunin, jossa tehdään töitä yhdessä.

Miksen voi hyväksyä sitä, ettei minun tarvitse välttämättä tehdä enää mitään?

Kaikkea tätä mietin pitkällä sauvakävelylle ympärillä kotikylääni. Metsät ja pelot ovat kauniita kaikkina vuodenaikoina. Kiinnitän luontoon huomiota eri tavoin kuin ennen. Ehdin liikkua aiempaa enemmän, ja täällä siihen on yllättävänkin hyvät mahdollisuudet: Vanhalla koulullani järjestetään jumppaa ja joogaa, ja lähistöllä on useita talleja. Olen saanut vanhan ratsastusharrastukseni taas vauhtiin.

Ajattelen, että terveydestä huolehtiminen on tästä elämäni ykkösprioriteetti. Minun pitää pysyä kunnossa, jotta voin asua maalla, missä palvelut ovat kaukana, ja huolehtia läheisistäni, niin vanhoista kuin nuorista. Minusta on nimittäin pian tulossa isoäiti.

Kokemuksesta tiedän senkin, että fyysisen kunto vaikuttaa ajattelukykyyn. Kun teksti jumittaa, lenkille lähtö auttaa. Sitä paitsi vain terveenä pystyy kirjoittamaan, vain hyvässä kunnossa jaksaa innostua ja keksiä uusia ideoita.

KUVAT: SUVI AHOLAN KOTIALBUMI

"Helsingin Sanomissa eläkkeellelähtijä saa kukkien lisäksi usein mukaansa ikioman, uniikin uutisaukeaman."

"Joulukuussa oli Tapanilan kirjastossa viimeinen Suv Aholan lukupiirin kokoontuminen. Vedän piiriä yksitoista vuotta."

Sauvakävelyillä kuuntelen joskus mediataatioluentoja elämän merkityksestä, sen löytämisestä ja säilyttämisestä. Marraskuun pimeydessäkin yritän pitää kiinni uuden elämänvaiheen kiitollisuudenaiheista.

Yksi ovat vanhempani, niin työlästä kuin heidän kanssaan eläminen joskus onkin. Toinen on työ, josta onneksi olen taas saamassa kiinni: kollegoiden ja luottoystävien **Ina Ruokolaisen** ja **Nenne Hallmanin** kanssa on valmistumassa jo toinen yhteinen teos. Keväällä ilmestyvässä kirjassa kerromme matkoistamme Suomessa, lähellä ja kaukana, välillä myös muistoissa ja ajatuksissa.

Huomaan ilokseni, että olen yhä kirjoittaja, sanoo alitajunta mitä tahansa. Kirjoittaessa kykenen tavoittamaan sekä täydellisen keskittymisen että puhtaan ilon tekstiä eteenpäin vievistä assosiaatioista ja myös sen valmistumisesta.

Se kannatteli minua työvuosinakin. Voin rehellisesti sanoa, etten tiedä suurempaa onnea kuin sen, kun ajatukset siirtyvät läppärin ruudulla riveiksi ja kappaleiksi ja kun lopulta saa panna omasta mielestään onnistuneen tekstin perään pisteen.

Joulukuu

Jouluun laskeutuminen keskeytyy, kun eteen tulee yllättäen tarjous kirjallisuuteen ja lukemiseen liittyvästä hankkeesta. Se antaisi minulle koulutustani ja kokemustani

vastaavaa työtä jopa vuodeksi. Hanke kuitenkin kariutuu; ilmeisesti työn tarjoaja olisi sittenkin toivonut, että iso projekti toteutetaan lähes ilmaiseksi, rakkaudesta kirjallisuuteen.

Ensin masennun, sitten päätän vaihteeksi ajatella, että minähän olen eläkkeellä!

Jatkamme äidin kanssa jouluvalmistelua – välillä tulisestikin riidellen – ja minä hankin Kymenlaakson Kyyti-Finna-kirjastokortin. Varausjonot eivät ole yhtä pitkiä kuin pääkaupunkiseudulla, joten uusienkin kirjojen hankkiminen onnistuu.

Minusta tuntuu kuin lukisin enemmän kuin työssä ollessani, mutta tajuan sen olevan harha. Silloin aikaa veivät juttujen taustamateriaali ja arvioita ja haastatte-luja varten luetut kirjat. Nyt luen lähinnä omaksi ilokseni, hyvin eri tavalla.

Jouluna uppoan uudelleen **Jaan Krossin** yli tuhatsivuiseen *Uppiniskaisuuden kronikkaan*, enkä sen päätyttyä halua pois 1500-luvulta. Onneksi löydän **C.J. Sansomin** seitsenosaisen Shardlake-sarjan, jossa londonilainen lakimies ratkoo poliittisia rikoksia **Henrik VIII:n** hovissa. Ahmin romaaneja yötä myöten kuin lapsuudessani.

Tammi – helmikuu

Vauva syntyy, ja minusta tulee mummi. Saan valtavasti uutta mietittävää, kun esiin pulpahtelee muistoja oman äitiyden varhaisvaiheista. Vanhusten hoidolle isovan-

”Huomaan, että ihmissuhteeni, liikunta ja lukeminen oikeastaan riittävät ihan hyvän elämän sisällöksi.”

hemmuuden opettelu on loistavaa vastapainoa, ja nyt äidillä ja isälläkin on jotain uutta ja iloista ajateltavaa.

Huomaan, että ihmissuhteeni, liikunta ja lukeminen oikeastaan riittävät ihan hyvän elämän sisällöksi. Päätän yrittää rauhoittua nauttimaan niistä.

”Rakasta sitä mitä sinulla on, niin on enemmän mitä rakastaa”, muistelen lauluntekijä **Regina Spektorin** viisaita sanoja.

Kun olen jättänyt kahden lukupiirin vetäjän hommat Helsingissä, alan kuitenkin pohtia, pitäisikö kriittikofreelancerin työn lisäksi kehittää taas jokin isompi kirjoitusprojekti. Uusi idea onkin kypsytynyt päässäni, ja tarjoan sitä kustantajalle. Se hyväksytään.

Keväällä en siihen vielä ryhdy, mutta syksyllä sitten.

Aikaa on, olenhan vapaa toimittaja. ●

”Aloitin ratsastusharrastuksen uudelleen keski-ikässä. Sippolassa ratsastan Annan hevostallin lempeillä vuonohevosilla.”

”Eläkeajan tähän asti suurin elämänmuutos tapahtui tammikuussa, kun minusta tuli ensimmäistä kertaa isoäiti.”

”Eläkkeellä kriitikko saa lukea paljon myös huvikseen ja kiireettä. Antti Hurskaisen Suntio-romaanin (2023) olisin palkinnut Finlandialla.”

Journalisten Elin Westerlund har aldrig jobbat på sitt modersmål

Hanna Nordenswan, text ● Martin Stenmark, foto

Som researcher tar Elin Westerlund bland annat reda på information inför sändningar, kontaktar människor, ber om kommentarer från organisationer och har hand om intervjupersoner. 15 minuter på teckenspråk sänds en gång i veckan och tar upp angelägna ämnen för döva och hörselskadade.

På Sveriges Television i Stockholm jobbar finlandssvenska journalisten **Elin Westerlund** som researcher för det nya programmet *15 minuter på teckenspråk*. På SVT är satsningen på teckenspråk större än på Yle i Finland, men inte heller här jobbar

Westerlund på sitt modersmål.

"Svenska är förstås också mitt modersmål men jag har aldrig jobbat på finlandssvenskt teckenspråk."

Westerlund hör till en mycket liten språkminoritet – enligt de senaste siffrorna talar under hundra döva personer finlandssvenskt teckenspråk. Det var det första språk den Pedersöreböriga Westerlund lärde sig innan hon som tvååring fick ett cochleaimplantat och därefter också lärde sig tala svenska.

!! Jag behöver teckenspråkstolk hela livet och när situationen är som den är med finlands-svenska tolkar känns det svårare att jobba som journalist också.

Elin Westerlund, researcher för 15 minuter på teckenspråk

När hon växte upp tänkte Westerlund inte att journalistyrket var ett alternativ för henne.

"Som liten hade jag nog tänkt att jag ville bli journalist, men jag hade inte sett några förebilder. Jag tänkte att jag inte kan bli journalist eftersom jag är döv och använder teckenspråk. Men när jag var ungefär 20 år började jag fundera att är det faktiskt så, eller är det omgivningen som tycker det?"

Westerlund hann börja studera statsvetenskap innan hon vågade ta steget över till journalistiken. När hon 2021 blev färdig med kandidatstudierna vid Svenska social och kommunalhögskolan Soc&Kom var det mitt under coronapandemin.

"Jag kände mig inte riktigt beredd, jag kände mig lite borta."

Dörrarna till mediavärlden öppnades ändå både på Svenska Yle och på Hbl, där Westerlund fick korta kontrakt.

Förra året blev hon kontaktad av teckenspråksredaktionen på SVT. Man skulle starta upp ett nytt aktualitetsprogram – *15 minuter på teckenspråk*

– och ville ha Westerlund med i teamet. Nu har hon jobbat som researcher för programmet i ungefär ett halvår, i en miljö som är tvåspråkig – med svenskt teckenspråk och svenska. Bland medarbetarna finns både döva och hörande. De som inte kan teckenspråk har tolkar till hjälp och fokus ligger på att teckenspråket syns tydligt i bild.

"Det är ett annat arbetssätt – teckenspråket, inte ljudet, kommer i första hand och produktionsmetoderna anpassas till det", säger Westerlund.

BESLUTET ATT BÖRJA JOBBA i Sverige var inte självklart eftersom arbetet skulle innebära jobb på ett språk som inte är Westerlunds modersmål. Finlandssvenskt teckenspråk och svenskt teckenspråk skiljer sig från varandra rätt mycket – bara cirka hälften av tecknen är desamma. Westerlund lärde sig svenskt teckenspråk först som vuxen och har lärt sig mer under arbetet på SVT.

"För några veckor sen pratade jag med en annan teckenspråkig i Sverige och tecknade på skämt att jag känner mig lite slö. Hon tittade konstigt på mig och frågade att menade du det här tecknet? Jag sa ja, och hon sa att det jag just tecknade är ett gammalt tecken för transperson."

Också skillnaderna i redaktionskulturen har varit en omställning för Westerlund. Hon upplever att kraven och ambitionsnivån för journalistik är högre i Sverige och att reglerna för public service tas på större allvar än på Svenska Yle.

"Vi hade ju talat om det på Soc&kom, att man ska vara oberoende och det ena och det andra, men det är mycket mer så i verkligheten här."

SOM DÖV JOURNALIST HAR Westerlund ställts inför utmaningar som gör det svårare för henne att stanna kvar i yrket än för hörande journalister. Tillgången till tolkar i Finland är inte självklar och att få en finlandssvensk tolk är nästintill omöjligt.

"Jag behöver teckenspråkstolk hela livet och när situationen är som den är med finlandssvenska tolkar känns det svårare att jobba som journalist också."

På SVT har redaktörerna tillgång till tolkar då de till exempel ringer telefonsamtal. Också på presskonferenser och stora redaktionsmöten är det viktigt med tolk för att Westerlund ska uppfatta allt som sägs.

"Jag kan ju såklart göra samma sak som alla andra men jag behöver en teckenspråkstolk med mig."

Westerlund drömmer om att en dag kunna producera program på sitt modersmål. Hon har under flera år lyft fram behovet av innehåll på finlandssvenskt teckenspråk för Yle, men säger att hon inte fått gensvar.

"Då det inte har lyckats har jag fått tänka på vad som är viktigt: att lägga tid och energi på att fortsätta påpeka behovet utan resultat eller att jobba med något som är intressant och roligt fast det inte är på finlandssvenskt teckenspråk." ●

Elin Westerlund, 26

- Jobbar på redaktionen Nyhetstecken på SVT.
- Uppvuxen i Pedersöre, bor i Stockholm och Helsingfors.
- Kandidat i journalistik från Soc&kom, skriver nu på sin gradu där hon jämför programbeställningar på teckenspråk på Yle och SVT.
- Reser, handarbetar och fotograferar på fritiden.

Teckenspråk i public service

- På Yle består teckenspråksredaktionen av tre personer samt en som läser nyheterna högt, på SVT av 17 personer (av vilka fyra är visstidsanställda).
- År 2023 sände SVT 1208 timmar teckenspråkstolkat innehåll och 229 timmar på teckenspråk.
- År 2023 sände Yle 247 timmar på teckenspråk eller tolkat till teckenspråk.
- Sedan 2020 sänder Yle även innehåll på finlandssvenskt teckenspråk, bland annat tolkades större nyhetshändelser och slottsbalen, samt en del barnprogram. År 2023 sändes 19 timmar på finlandssvenskt teckenspråk eller tolkat till finlandssvenskt teckenspråk.

Katja Bargum vill sprida naturens otroliga berättelser för barn

Barnboksförfattaren och vetenskapsjournalisten Katja Bargum hoppas att läsaren får lust att själv gå ut i naturen och upptäcka allt det spännande och vackra som finns där.

Lina Laurent, text ● Liisa Huima, foto

”Jag har alltid haft en tanke om att ju mera människor vet om naturen och om den mirakulösa mångfald som finns både i livsformer och beteenden, desto mer har de respekt för och kärlek till naturen”, säger **Katja Bargum**.

Katja Bargum är mycket – forskare, biolog, författare, vetenskapsjournalist, verksamhetsledare och sedan i fjol också barnboksförfattare. Tillsammans med illustratören **Jenny Lucander** gav hon då ut Finlandiaprisnominerade *Myrornas rekordbok*. Duons nyaste bok, *Fjärilarnas rekordbok*, kom från tryckeriet i mars (båda utgivna av Företaget M).

Båda böckerna handlar i grund och botten om att lyfta fram vetenskap och forskning för barn. För att lyckas ska man närma sig ämnet på samma sätt som om man skrev för vuxna, säger Bargum.

”Det måste finnas en bra historia och saker som man kan ta fasta på eller som är bundna till något man

kan känna igen. För författaren handlar det om att hitta sitt narrativ.”

Konceptet med en rekordbok var Bargums idé som hon utvecklade efter att ha skrivit faktaboken *Myrornas hemliga liv* som riktar sig till vuxna.

”Jag vill skriva om vetenskap eftersom jag känner att det inom forskningen och i naturen finns otroligt bra historier och otroligt roliga och spännande grejer som man blir delaktig av som forskare. Jag vill verkligen dela med mig av det här.”

När hon började jobba på sitt första manus för en barnbok tog hon fasta just på de roliga historierna. Hon ville också hitta en röd tråd för en mängd olika fakta och lyfta fram diversiteten inom artgruppen myror. Den röda tråden blev rekord.

Fjärilsboken är uppbyggd enligt samma koncept. Läsaren får veta vilken fjärl som flyger längst (tistel-fjärilen), vilken som är mest berömd (gammalflyet som satt sig på **Cristiano Ronaldos** panna i EM-fi-

nalen i Paris 2016) och vilken som har störst pruttkraft (tjockhuvudfjärilens larv).

”När barn frågar om naturen frågar de ofta i superlativer. De frågar vilken sticks värst, vilken är störst eller vilken är den konstigaste myran du har sett?”

BARGUM HAR FORSKARBAKGRUND och använder främst grundläggande forskningslitteratur i sin research.

”Typiskt för barnböcker är att fakta är väldigt komprimerat. Bakom en mening kan det finnas hundra källor.”

Hennes barnböcker har inte källhänvisningar eller en källförteckning. Det här är något Bargum funderat på. I en kort bilderbok sitter fotnoter illa, liksom en flera sidor lång källförteckning. Källorna Bargum använder är ofta komplexa, på engelska och inte sådana som barn skulle kunna ta till sig.

”Det blir svårt att källhänvisa, men det viktigaste är att informatio-

nen faktiskt är korrekt.”

Annat att tänka på är graden av komplexitet.

”Man måste förenkla och skriva kortfattat.”

Bargum lyfter fram betydelsen av samspelet och samarbetet med illustratören Jenny Lucander. Hon säger att samarbetet fungerar jättebra och att de har roligt tillsammans.

”I illustrerade böcker är bildens betydelse enorm och jag tycker inte att mitt författarskap för barn går att urskilja från samarbetet med illustratören. Slutresultatet är en helhet.”

SEDAN ETT OCH ETT halvt år jobbar Bargum som forsknings- och verksamhetsledare på Maj och Tor Nesslings stiftelse. Stiftelsen jobbar för en ekologiskt hållbar framtid, bland annat genom att bevilja bidrag till forskare och genom att stödja forskarna för att de ska få mer genomslagskraft för sin forskning. **Vad kan forskarna tänka på när det gäller kommunikation?**

”Det finns en väldigt använd liknelse – om du kan berätta om din forskning för en femåring och för din mormor så kan du nå ut. Det finns något värdefullt i att lära sig att kommunicera till barn för man blir tvungen att vara väldigt klar och tydlig och dra ner på svårighetsgraden.” ●

Katja Bargum

- Vetenskapsjournalist, biolog och författare och sedan december 2022 forsknings- och verksamhetsledare på Maj och Tor Nesslings stiftelse.
- Jobbat på Yle och Yle Arenan med olika uppdrag. Ordförande för delegationen för informationsspridning 2018–2021.
- Doktorerade 2007 och skrev sin avhandling om myrornas sociala evolution.

Kvinnan från pistolvideon stod plötsligt framför oss

En nyhetstung fredag i mars var jag och fotografen ute i Korsnäståget i Vasa. Tack vare kontakter hade Svenska Yle samma dag varit först med nyheten om dagens häktning och till vår stora förvåning promenerade den häktade plötsligt framför oss.

Den 23-åriga kvinnan hade gripits ett par dagar tidigare, misstänkt för att ha planerat en skolskjutning. Det här berättade hon om på knagglig engelska i en video där hon visade upp den halvautomatiska pistol hon hade tänkt använda.

Det jag inte hade tänkt på var att bilden kunde ha röjt detaljer kring hennes bostadshus.

VI SOM JOBBAT I branschen länge minns Jokela och Kauha-joki med avsmak. Den andra april skedde en dödlig skolskjutning i Vanda. På högstadiet i Storkyro kunde det ha gått lika illa eller värre om videon inte hade upptäckts i tid – det var där Vasakvinnan hade tänkt tömma flera magasin.

Men hon greps och frågan som kommer att stötas och blötas i rätten är om hon faktiskt hade för avsikt att utföra dådet?

Att förbereda grovt brott mot liv eller hälsa kan ge fyra

års fängelse när man har tillgång till ett livsfarligt vapen. Samtidigt måste vi minnas att alla är att betrakta som oskyldiga tills domen fallit.

JUST DET BLEV JAG tvungen att påminna mig själv om den där fredagen när vi kom tillbaka till redaktionen med vårt material på den häktade kvinnan. Under vårt besök utanför hennes trapphus hade hon plötsligt promenerat ut åtföljd av två poliser och akutmårdare, och vi hade fått det på film.

De hade hämtat persedlar som hon behövde under häktningen för jag såg ett par kassar som lastades in i polisbilen.

Jag hade inte tänkt att vi skulle visa bilder där kvinnan kan identifieras, på den punkten är *Journalistreglerna* tydliga när det gäller misstänkta. Det jag däremot inte hade tänkt på var att bilderna kunde ha röjt detaljer kring hennes bostadshus.

Vårt material kunde ha nagelfarits på sajter som *murha.info* och *suomi24* och vi kunde indirekt ha pekat ut kvinnans adress och namn. Den risken ville man inte ta just då, men läget hade ändrats då vi publicerade en uppföljning några dagar senare.

Vid det laget hade vi läst hennes manifest och sett hennes video och då användes bilden, men den beskars så att inga hus syntes. På bilden har kvinnan klivit in i ambulansen nästan helt.

Också de tidigare exponeringarna finns sparade. Det är klockrena nyhetsbilder som kan komma att användas senare, om 23-åringen får en fällande dom.

Marcus Lillkvist ●
Skribenten jobbar på Svenska Yles samhällsredaktion.

SPRÅK

Hannah Thulé ska jobba på The Barents Observer via språkbadstipendium

Imånga år har finlandssvenska journalister beviljats språkbadstipendier för att jobba i Sverige medan svenska journalister jobbat på redaktioner i Svenskfinland. Språkbadstipendierna finansieras av Svenska Kulturfonden och Konstsamfundet. Sedan några år tillbaka kan även övriga nordiska journalister söka stipendium för jobb i Svenskfinland och finlandssvenska journalister kan söka till en nordisk redaktion.

Den finlandssvenska journalisten **Hannah Thulé** fick ett stipendium och ska arbeta på *The Barents Observer* i Kirkenes i sommar.

"Jag tycker att Arktis är ett väldigt intressant område. Det händer mycket på det geopolitiska planet (Ryssland, Kina) och så är det viktigt med tanke på klimatfrågan", säger Hannah Thulé.

Thulé berättar att redaktionen består av två

norska journalister och fyra ryska journalister som lever i exil.

Tidningens artiklar skrivs på engelska och ryska. Thulé's första arbetsspråk blir engelska men hon har som mål att lära sig både lite norska och ryska.

"Jag kommer även att göra intervjuer på en mix av norska och svenska", säger Thulé.

Mellan två och åtta språkbadstipendier har delats ut årligen under de senaste tio åren. Summan varierar mellan 2 000 och 10 500 euro beroende på arbetsperiodens längd och om stipendiet också täcker hyran. Merparten av stipendierna har delats ut till finlandssvenska journalister, ett antal svenskar har också fått stipendium.

"Jag har skrivit nyhetstexter, kultur och just nu arbetar jag på ett längre reportage. Precis som jag önskade så har jag också lärt mig mycket

om det svenskspråkiga Finland", säger **Linnea Fehrm** som nu jobbar som språkbadstipendiat på *Hufvudstadsbladet*.

Linnea Fehrm jobbar vanligtvis som frilans med långa featuretexter – arbetet på en redaktion har varit lärorikt.

"Även om jag bara skrivit några artiklar så har jag lärt mig att skriva effektivt – det har varit nyttigt."

Kan du se skillnader i själva hantverket mellan finlandssvensk och svensk press?

"Här tillåts man använda lite mer invecklade ord, man tillåts utmana läsarna lite mer jämfört med i Sverige. Hemma förväntas vi skriva så enkelt som möjligt så att alla ska förstå", säger Fehrm.

Marcus Floman

FOKUS

Kirjallisuusterapeutti **Annamari Typpö** käsittelee tunteita tekstien kautta

Manu Haapalainen, teksti ● Teemu Kuusimurto, kuva

Annamari Typpö on Helsingin Seudun Journalistien *Lööppi* -lehden tuottaja, vapaa kääntäjä, omien sanojensa mukaan kielen ja kirjoittamisen sekatyöläinen. Hän on myös kirjallisuusterapian ja luovan sanataiteen ohjaaja.

"Kirjallisuusterapia on kasvava osa ammatillista identiteettiäni", Typpö sanoo.

Kirjallisuusterapia lähtee tekstien lukemisesta ja kirjoittamisesta. Terapiaryhmissä käsitellään tekstien esiin nostamia tunteita ja ajatuksia. Huonoja tai vääränlaisia tekstejä kirjallisuusterapiassa ei ole.

Typön mukaan kirjallisuusterapia sopii kaikille. Kirjallisuusharrastus, saati oma kirjoittajan tausta eivät ole oleellisia.

"Toki jonkinlainen suhde kirjallisuuteen tai teksteihin on hyödyksi", Typpö sanoo.

"Juuri nyt ohjaan esimerkiksi Kamalat äidit -ryhmää, eli teini-ikäisten lasten äitejä."

Valviran hyväksyntää kirjallisuusterapialla ei ole. Sen saaminen kuuluu kirjallisuusterapiayhdistyksen tavoitteisiin.

"Se olisi uskottavuuden kannalta tärkeää, ja osoittaisi myös, että toimimme eettisten ohjeiden mukaisesti. Vakavassa tilanteessa olevan asiakkaan ohjaamme esimerkiksi psykoterapeutin puolelle." ●

Annamari Typpö opiskelee kirjallisuusterapiaohjaajaksi Tampereen kesäyliopistossa.

Ville Eloranta, teksti ● Kirjoittaja on Helsingin Sanomien kielenhuollosta vastaava toimittaja.

Stubb on uusi presidentti, mutta entäs hänen puolisonsa ammatti?

Alexander Stubbin valinta presidentiksi synnytti samalla kieliohjeiden päivitystarpeen. Kotimaisten kielten keskus ohjeisti pari päivää vaalivoiton jälkeen nettisivuillaan, että sukunimi taipuu *Stubbin* (eikä esimerkiksi *Stubin*). Ääntöohjeen mukaan *u* voidaan lausua suomenkielisissä yhteyksissä joko sellaisenaan tai ruotsin tapaan hieman y:hyn vivahtavana.

Lisäksi kerrottiin, että puoliso **Suzanne Innes-Stubb** nimi ääntyy kutakuinkin [suuzän inis-stub] ja etunimessä paino on jälkimmäisellä tavulla. Samoihin aikoihin *Helsingin Sanomien* toimituksessa pohdittiin toista kieliäsiä: mikä Innes-Stubb on ammatiltaan?

Eräässä jutussa oli kerrottu hänen olevan hissi-yhtiö Koneessa *Head of Global Compliance*. Koska Kone on jättänyt tittelin suomentamatta, toimittaja oli päätnyt yhteisymmärryksessä Innes-Stubbin kanssa kääntämään sen yritysvastuujohtajaksi. Ratkaisusta oli kuitenkin tullut kielteistä palautetta.

Englannin *compliance* tarkoittaa sanakirjan mukaan esimerkiksi lain tai sääntöjen noudattamista. Yritysmaailmassa se on suomennettu muun muassa *vaatimustenmukaisuudeksi*.

Tarkka suomennos olisi siis ”globaalista vaatimustenmukaisuudesta vastaava johtaja” – ei kovin nasevaa. Myöskään *vaatimustenmukaisuusjohtaja* ei tuntunut ihanteelliselta, vaikka sitä on paikoin käytettykin. Keskustelussa esitettiin muitakin vaihtoehtoja.

Näin voi käydä, kun ollaan pelkkien englannin-kielisten titteliä armoilla. Vaihtoehtoja on yleensä kolme: laiskuus eli alkuperäiseen tyytyminen, mekaanisuus eli väkinäinen käänös tai rohkeus eli luonteva suomennos, joka tarvittaessa jopa hylkää alkukielen muotoilut. Päätimme olla rohkeita ja pysyä *yritysvastuujohtajassa*.

Pian ongelma poistuu kokonaan, kun Innes-Stubb siirtyy Aalto-yliopiston kauppakorkeakouluun yritys juridiikan johtavaksi työelämäasiantuntijaksi.

TUTKITTUA

Pohjoismainen mediamalli on sirpaloitunut

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ideaan kuuluu julkisesti tuettu, vapaa, monipuolinen mediakenttä, joka edistää demokraattista keskustelua. Internetin aiheuttama mullistus on kuitenkin vienyt kunkin Pohjoismaan omalle polulle.

Tämä käy ilmi suomalaisten tutkijoiden analyysistä, joka julkaistiin lukuna kirjassa *Epistemic rights in the era of digital disruption*.

Kolmen esimerkin avulla tutkijat osoittavat, että Pohjoismaiden mediapolitiikka ei kulje yhtä latua. Eri maat ovat reagoineet viestintä-tekniikan haasteisiin eri tavoin. Päätökset, jotka yhdistävät Pohjoismaita, tehdään nykyään Euroopan tasolla.

Ensimmäinen tapaus on vuoden 2018 EU-direktiivistä käynnistynyt suoratoistopalveluiden sääntely Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Tanska alkoi kehittää direktiiviä varten kokonaan uusia kansallisia säädöksiä. Suomen ja Ruotsin suunnitelmana oli puolestaan vaatia suoratoistopalveluita suojelemaan yleisöä

entuudestaan määritellyiltä laittomuuksilta.

Tarkat rikokset, joihin maat suunnittelivat soveltavansa direktiiviä, erosivat toisistaan.

Toisessa tapauksessa tutkijat tarkastelivat vihapuheen torjuntaa. Tälläkään saralla Pohjoismaat eivät muodosta yhtenäistä aluetta.

Pohjoismaita yhdistää linja, jonka mukaan nettihäirinnän ongelma tulee ratkaista eurooppalaisella tai laajemmalla kansainvälisellä tasolla. Lisäksi Suomi ja Tanska ovat kehittäneet lainsäädäntöään nettihäirinnän torjumiseksi.

Kolmas tapaus osoittaa, että Suomi irtaantui pohjoismaisesta median rahoitusmallista jo 1990-luvulla, jolloin meillä lakkautettiin suorat lehdistötuet. Tämä kiristi kaupallisen ja julkisen median välejä juuri internet-vallankumouksen kynnyksellä.

Sitten kaupalliset mediat ovat ajaneet omaa etuaan muun muassa pyrkimällä rajoittamaan Ylen toimintaa.

Pohjoismaita yhdistävät edelleen mediaa koskevat ihanteet, kuten sananvapaus ja moni-

äänisyys. Tutkijat kuitenkin toteavat, että ajatus yhteispohjoismaisesta mediamallista on aikansa elänyt.

Juha Matias Lehtonen

Minna Mustakallio, 51, aloittaa toukokuun alussa Ylen vastuullisen tekoälyn päällikkönä. Hän on työskennellyt viimeksi konsulttiyrityksen/know'nissa. Mustakallio on valittu kahdesti 100 Brilliant Women in AI Ethics -listalle. Hänellä on pitkä kokemus tekoälyn vastuullisen hyödyntämisen kehittämisestä.

Minna Mustakallio vakuuttaa, että tekoäly ei vie työtäsi

Mikä sai sinut lähtemään bisnesmaailmasta Ylelle?

Minua motivoi julkisen palvelun merkityksellisyys. Ylellä ihmiset miettivät enemmän arvokysymyksiä kuin monessa yksityisessä yrityksessä. Lisäksi tehtäväkuva on ainutlaatuinen.

Mitkä ovat juuri nyt tekoälyn suurimmat vastuullisuusongelmat Ylen näkökulmasta?

Pitkälti samat kuin muillakin. Arvoketju on yksi asia. Kun ostamme palveluita teknologiatoimijoilta, miten pystymme vaikuttamaan heidän toimintansa vastuullisuuteen? Tekoälypuolella ei ole vielä mietitty eettisiä kysymyksiä niin pitkälle kuin esimerkiksi lääketieteessä. Väärennettyjen uutisten, kuvien tai datan torjuminen on oma haasteensa.

Mihin kaikkeen Yle käyttää tekoälyä nimenomaan journalismissa?

Esimerkiksi apuna ukrainankielisten uutisten tuottamisessa ja sisältöjen suositelussa.

Yle kertoo käyttävänsä tekoälyä "toteutukseen julkisen palvelun tehtävää entistä paremmin". Miten?

Usein puhutaan, että suosittelualgoritmit kuplauttavat ihmisiä. Yhtä hyvin tekoälyä voidaan käyttää moniäänisen sisällön tarjoamiseen. Tai faktantarkistukseen ja väärennösten tunnistamiseen. Prosessien tehostaminen ja sisältöjen rikastaminen ovat myös selkeitä käyttötapoja.

Tarkoittaako prosessien tehostaminen ihmistyön korvaamista tekoälyllä? Miten pian robotit korvaavat ammattikuntani?

No eivät varmasti ikinä! Teknologian tuominen työprosesseihin on hienovaraista. Ei pidä ajatella, että automatisoidaan vain jonkun työ. Työprosessin yhden vaiheen automatisoiminen voi aiheuttaa lisätyötä muualla. Uudet työkalut ovat muuttaneet työtä kautta historian. Esimerkiksi käännösohjelmat alkavat olla aika hyviä.

Tekoälyn ongelmista puhutaan paljon, teki-jänoikeuksista laskentatehon aikaansaamiin ympäristövaikutuksiin. Voiko tekoälyä käyttää vastuullisesti?

Ei sataprosenttisesti. On nurinkurista, että energiaa menee siihen, että Teams generoi etäkokouksessa taustalleni viherkasveja. Mutta ajattelen optimistisesti, että teknologifirmojen on pakko parantaa. Osittain se on lainsäädäntöasia; mistä yhtiöt keräävät datansa, millä tavalla kouluttavat algoritmejaan, millä tavalla käyttävät sähköä.

Mitä sanot toimittajalle, jota ahdistaa se, että kaiken muun kiireen lisäksi pitää ottaa vielä tekoäly haltuun?

Kannattaa olla utelias. Olen silti sen verran taantumuksellinen, että sanoisin: Ota rauhassa kuppi kahvia. Mukaan ehtii hitaamminkin.

Mikä on tekoälyn seuraava, odottamaton edistysaskel?

En usko, että kukaan osaa sanoa. Iso edistysaskel olisi, että nykyisestä tekoällyhypestä kuorittaisiin hype pois ja tehtäisiin soveluksista sellaisia, etteivät ne riko puolen maailman tekijänoikeuksia.

Manu Haapalainen

Naton sotavankina Pohjois-Norjassa

Tammikuussa 1990 Nato harjoitteli Pohjois-Norjassa, ja mukana oli ensi kertaa myös saksalaisia sotilaita. Meidän nilkit olivat kuulleet historiallisesta tapauksesta, joten piti-
hän sinne *Suomen Kuvalehdenkin* mennä.

Työhön määrättiin minut ja valokuvaaja **Hannu Lindroos** ja kohta syöksyimme tukka putkella etulinjaan, Bardufossin pikkukaupunkiin. Majoituimme hotelliin, jonka aulaan pystytettiin sotaharjoituksen esikunta. Sitä ei siellä ollut. Saimme kuulla, että harjoitus alkaisi vasta viikon päästä. Jossakin oli tieto päätynyt.

Emme tohtineet omin päin jäädä viikoksi odottelemaan sotaväkeä, joten oli pakko soittaa omaan esikuntaan, toimitukseen.

"Perkele!" sanoi päätoimittaja **Pekka Hyvärinen**, mutta totesi sitten, ettei meille olisi Suomessakaan mitään käyttöä.

Niin jäimme. Kävimme parin päivän turistiretkellä Lofoteilla, muut ajat pelasimme flipperiä hotellin aulassa.

Viikon päästä Nato tuli ja näytti meille kaikki kalunsa ja osan 6000 sotilaastaan. Tarkkailijoiksi odoteltiin jopa venäläisiä, joiden kanssa tuoloin oltiin melkein samalla puolella, yhteisrintamassa terroristeja vastaan.

Ei sotaharjoitus kuitenkaan pelkkää prää ollut. Sen saimme huomata, kun kerran ajelimme kentältä kasarmille. Autostamme oli unohnutun Press-kyltti, joten urhoollinen ummikkokorpraali pysäytti meidät ja marssitti puolen kilometrin päähän komentokorsuun. Siellä puhuimme päivystävän luutnantin kanssa sen verran samoja kieliä, että vapauduimme puolen tunnin sotavankeudesta.

En muista, tulinko luvanneeksi, että jos pääs-
tät meidät, Suomi liittyy Natoon. Jutun saimme kyllä valmiiksi, ja täällähän Nato näyttää nyt harjoittelevan.

Jukka Ukkola

Kirjoittaja työskenteli Suomen Kuvalehdessä 1984–2010 ja kirjoittaa sinne edelleen pakinoita.

MITÄ SINULLE ON SATTUNUT JA TAPAHTUNUT?
LÄHETÄ TARINASI OSITTEESEN
JOURNALISTI@JOURNALISTI.LIITTO.FI

Puheenjohtaja Marjaana Varmavuori valittiin jatkokaudelle HSJ:n vuosikokouksessa maaliskuussa. Varmavuori povaa ensi talven tes-neuvotteluista vaikeita.

PALKATON SAIRAUSPÄIVÄ HUOLETTAA - LIITTO EI HYVÄKSY EHDOTUSTA, JOS SITÄ ESITETÄÄN NEUVOTTELUISSA

Manu Haapalainen, teksti • Laura Vuoma, kuva

Hallituksen kaavailemista työelämän heikennyksistä erityisesti palkaton sairauspäivä, työttömyysturvan leikkaukset ja jopa vuoden perusteettomat määräaikaisuudet huolettavat Journalistiliiton jäseniä, kertoo liiton edunvalvontajohtaja **Petri Savolainen**.

Ensimmäisen sairauspäivän palkattomuuden mahdollisesta voimaantuloajankohdasta ei tosin vielä ole tietoa, eikä lain valmistelua toistaiseksi ole aloitettu.

"Tästä luopuminen voisi myös olla hallituksen yksi mahdollinen myönnitys ay-liikkeelle", Savolainen sanoo.

Laki ei vaikuttaisi liiton jäseniin heti, sillä Journalistiliiton työehtosopimuksiin on kirjattu sairausloman olevan palkallista. Savolainen kuitenkin pitää mahdollisena, että työnantajaliitot hakisivat tähän seuraavalla tes-kierroksella muutosta, jos laki sen mahdollistaa.

"Alalla ei olla ilman syytä sairauslomalla. Pikemminkin ollaan sairaana etätöissä", Savolainen sanoo.

"Emme missään tapauksessa tule hyväksymään palkatonta sairauspäivää."

Savolainen huomauttaa, että **Petteri Orpon** (kok.) hallituksen työelämäheikennykset on tarkoitus toteuttaa vaiheittain. Osa niistä ei vielä ole edes valmistelussa.

"Toisaalta sosiaaliturvan leikkauksia on tullut jo voimaan, esimerkiksi työttömyysturvan suojaosan poisto. Poliittisten lakkojen rajoituksen on määrä tulla voimaan jo pian."

Journalistiliiton jäsenille poliittisten lakkojen merkitys on pieni, Savolainen sanoo. Sosiaaliturvan leikkaukset sen sijaan osuvat kipeästi freelancereihin ja pätkätyöläisiin.

Journalistiliiton jäseniä koskeviin uudistuksiin kuuluu myös muutosneuvottelujen lyhentäminen.

"Muutosneuvotteluja on media-alalla usein. Lyhyt neuvottelu-aika voisi motivoida ryhtymään niihin vielä useammin."

Savolaisen mukaan myös ajatus siitä, että palkankorotukset määrittäisivät vientialojen mukaan, on media-alalle haitallinen.

"Media-alalla ei ole palkkaliukumia. Teollisuudessa palkat liukuvat usein tessin määräämstä tasosta ylöspäin. Malli johtaisi palkkaerojen kasvuun."

JOURNALISTILIITON JÄSENVIENTINTÄVALIOKUNNAN ja Helsingin Seudun Journalistien (HSJ) puheenjohtaja **Marjaana Varmavuori** povaa tulevista tes-neuvotteluista "hervittävän vaikeita".

Varmavuoren mukaan jäsenten huoli Orpon työelämäheikennyksistä on suuri.

"Järjestövalmiuden eli jäsenten taistelutahdon ylläpitäminen on aina tärkeää, mutta erityisesti se on sitä nyt", Varmavuori sanoo.

"Jos jollakin on nyt tunne, että työehtojen heikennysten vastustamiseksi pitäisi tehdä enemmän, niin tervetuloa mukaan vain toimintaamme! Työtä tehdään koko ajan, vaikkei se aina näkyisikään ulospäin."

Liiton neuvotteluyhteys työnantajaliittoihin on viime aikoina ollut hyvä, Petri Savolainen sanoo.

"Yleiset työmarkkinakäähinät eivät ole näkyneet meidän, Medialiiton ja Paltan yhteistyössä." ●

VAKUUTUS KANNATTAÄ OTTAA ENNEN TULIPALON SYTTYMISTÄ

Työntekijästä johtuva työsuhteen päättäminen on tyypillinen, mutta ei kovin yleinen työsuhderiita.

Työsuhde voidaan irtisanoa painavista syistä, kun työntekijä on vakavasti rikkonut tai laiminlyönyt työsuhteen olennaisia velvoitteita. Ennen irtisanomista työntekijälle tulee antaa varoitus ja mahdollisuus parantaa toimintaansa. Irtisanominen ei kuitenkaan aina edellytä varoituksen antamista. Erittäin painavista syistä työnantaja voi myös purkaa työsuhteen ilman irtisanomisaikaa.

Työsuhteen päättämisen laillisuus tiivistyy kysymykseen siitä, onko työnantajalla peruste olla jatkamatta työsuhdetta, kun asioita arvioidaan kokonaisuutena. On mahdotonta yleisellä tasolla vastata siihen, milloin työsuhteen päättämiskynys ylittyy. Syitä on monia ja ne ovat aina tapauskohtaisia.

Kyse voi olla yhdestä tai useammasta samanlaisesta tai erilaisesta rikkeestä tai laiminlyönnistä, jotka ovat voineet tapahtua yhden päivän tai jopa vuosien aikana. Juridinen arvio tapahtuu objektiivisesti tekojen vakavuuden, toistuvuuden ja tosiasiallisen merkityksen mukaan. Myös työntekijän asemalla organisaatiossa ja työnantajan koolla ja toiminnalla on merkitystä arvioinnissa.

Laittomasti päätettyä työsuhdetta ei voida palauttaa. Sen sijaan työntekijä on oikeutettu saamaan 3–24 kuukauden palkkaa vastaavan korvauksen työnantajalta. Korvauksen määrä riippuu eri seikoista, kuten irtisanomisesta aiheutuneesta ansionmenestyksestä ja työsuhteen kestosta.

TYÖELÄMÄSSÄ KENKÄÄ VOI SAADA aiheetta tai ansaitusti. Välillä rajanveto on vaikeaa. Liiton juristilta saa apua asian selvittämiseen ja tarvittaessa myös riitauttamiseen, jos työsuhde on arvioitu laittomasti päätetyksi. Liitto ei kuitenkaan lähde riitauttamaan asiaa, jos perusteita ei ole.

Työsuhteen päättäminen riitautetaan etsimällä, arvottamalla ja järjestelemällä juttuun liittyvät tosiseikat ja näyttö loogiseksi kokonaisuudeksi. Työnantajalle esitetään perusteltu korvausvaatimus. Yleensä työnantajan kanssa neuvotellaan, ja asia sovitaan korvausta vastaan. Jos riittävään sopimukseen ei päästä, vaihtoehtoksi jää käräjöinti.

Työsuhteen päättämisiiridat ovat usein työläitä, riskipitoisia ja kalliita, sillä oikeudellinen apu ja erityisesti riitely tuomioistuimessa maksaa.

Samalla kyse on mahdollisuudesta saada rahausuma, joka voi olla työntekijälle hyvinkin merkittävä. Mahdollisuus saattaa oikeudenloukkaus riippumattoman tuomioistuimen ratkaistavaksi on myös oikeusvaltion perustavanlaatuisimpia palikoita. Monelta unohtuu, että jo perustuslain mukaan ketään ei saa erottaa työstä ilman lakiin perustuvaa syytä.

Ammattiliitot avustavat jäseniään työsuhteridoissa, mutta avun määrä ja taso voi vaihdella. Journalistiliiton jäsenillä on turvanaan alan parhaiden juristien apu ja oikeusturvavakuutus 25 000 euroon asti. Jäsenyys on halpa vakuutus palon sattuessa, ja monelle hyvätuloisellekin ainutkertainen mahdollisuus saada omassa asiassaan oikeutta. Siksi liittoon kannattaa liittyä ajoissa, eikä vasta käryn käydessä. ●

Tuomas Aalto ● Kirjoittaja on Journalistiliiton juristi.

Sanomalehtimies 4/1985 kantoi huolta siitä, "miksi journalismi ontuu".

Ekshibitionistinen gonzo-journalismi huolestutti tutkijaa

Sanomalehtimiehen numerossa 4/1985 surtiin tutkivan journalismin alennustilaa ja pohdittiin sitä, "millaisiin kiiviin suomalainen journalismi tavallissimmin isovarpaansa iskee".

Tampereen yliopiston tutkija **Ilkka Kahma** kertoi **Eero Taivalsaaren** haastattelussa, ettei hän ollut silloisen journalismin tasosta vakuuttunut. Kahma erotteli journalismista neljä päävirtaa, muun muassa uutisjournalismin ja "suuret paljastukset ja rötöstelyn".

"Kolmantena on narsistinen minän kokeminen. Se on lisääntynyt, ja näyttäytyy ekshibitionistisena gonzona ja naistenlehtinarsismina. Tai tv:n talous- ja ulkomaantoimittajien pyrkimyksenä tähtijournalismiin. Ulospäin se näyttää siltä kuin toimittaja lukisi ruudussa proseminariesitelmää", Kahma latasi.

"Neljäs linja on tällainen litte-rärimpi pyrkimys, eli lehtien viikonvaihdenumeroissa esiintyvä sunnuntaisössötys."

Uutisjournalismia Kahma piti merkittävimpänä, mutta myös "kaikkein pysähtyneimpänä". Hän harmitteli toimittajien välinpitämättömyyttä työn kehittämistä kohtaan.

"Työmetodeja ei koskaan aseteta kyseenalaisiksi, ne ovat jokapäiväistä elämää."

Marja Honkonen

Itä-Hämeen kuvaaja

LEHTIKUVAAJA ANJA HALLA (O.S. ROOS)
30.10.1933 KANNUS – 4.12.2023 HEINOLA

Anja Halla työskenteli pitkän uransa ajan sanomalehti *Itä-Hämeessä*. Hän kehitti ammattitaitoaan lukuisilla kursseilla, joita vetivät maan parhaat lehtikuvaajat, kuten **Seppo Saves**.

Pohjanmaalta Heinolaan muuttanut Anja Halla ehti nähdä puutarhojen ja puutarhojen idyllin. Hän kiirehti kamera kaulassa kuvaamaan katoavaa puu-Heinola, joskus juuri ennen puskutraktoreita.

"Turvallisuuden tunne katosi", Anja Halla sanoi. Vanhaa Puu-Heinola muisteltiin myöhemmin kaupunginmuseon näyttelyissä vuosina 1985 ja 2013.

Vähitellen kuvaajan maine kasvoi. Yksi kohokohta oli, kun hän sai kutsun **Urho Kekkosen** hautajaisiin. Kuvissa kulkevat mustissaan muun muassa **Arja Saijonmaa** ja **Timo Sarpaneva**.

Museoviraston Journalistinen kuva-arkisto on digitoitu Finna-verkkosivustolle yli 240 Anja Hallan kuvaa. Puu-Heinolan ja

pienien kylien lisäksi esillä ovat Kullanhuhdonnan MM-kisat -77, **Irwin**, Sleepy Sleepers sekä Monaco ja Jordanian prinssit.

Anja Hallan kuvia julkaistiin vuosi sitten naisten kuukauden kunniaksi Europeanassa, Euroopan kulttuurin verkkosivustolla.

Opetusministeriö myönsi Anja Hallalle sanomalehtimieseläkkeen vuonna 2000.

Anja Halla oli neljän tyttären äiti. Hän arvosti tyttäriään ja sanoi sen pohjalaiseen tapaan:

"Minun lapseni ovat ihmisiä."

Tarja Halla
Raija Linna

Kirjoittajat ovat Anja Hallan tytär ja Museoviraston amanuenssi.

Markku Saksa kiersi maailman ja kirjoitti aina

TOIMITTAJAKIRJAILIJA MARKKU SAKSA
MIKKELI 11.6.1948 – PRETORIA 24.2.2024

Toimittaja ja kirjailija **Markku Saksa**, läheisilleen Make, kuoli Pretoriassa Afrikassa häntä viime ajat piinanneisiin sairauksiin.

Pitkän uransa varrella Saksa palveli niin palkattuna kuin vapaa-ajan toimittajana muun muassa *Ilta-Sanomien*, *Helsingin Sanomien*, *Seuran* ja *Iltalehden* lukijoita. Viimeisiksi jääneet freelancejuttunsa Saksa kirjoitti Lännen Medialle Pietarista.

Puoliso **Anne Lammilan** työ diplomaattina vei pariskuntaa eri puolille maailmaa. Kaikkialla Make katseli ihmisiä ja elämää lämpimän uteliaana.

Toimittajan ura sai vauhtilähdön Sanomien ensimmäiseltä toimittajakursilta 1968. Pian nuori reportteri hakeutui kaukomaille, kuten hurjalle pitkälle keikalle halki silloisen Afrikan.

Vielä viime marraskuussa Make istui saunan lauteilla ja kertoi mi-

nulle työstään nuorena lehtimiehenä. Tällä kertaa saunan oli veistänyt zimbabwelainen kirvesmies, ja se edusti Pretorian pimeässä, lämpimässä illassa suomalaiselle kotia.

Kirjoittamista Saksa ei lopettanut. Saatavilla ovat tietokirjat *Ihmisiä ja elämää Meksikosta Tuli-maahan* (2014) ja *Don Quijoten maassa* (1992). Saksan toimittama *Titanicin kansituolit* (1993) oli aikansa käänteentekevä kirja.

Perhe oli Makelle rakas, ja siihen kuului kaksi lastenlastakin.

Matti Posio

Kirjoittaja on Lännen Median toimituksen päällikkö ja "Maken" nuorempi kollega.

Etelä-Savon Journalistien virkistysäätiön mökit Puumalan Hurissalossa vuokrattavana kaikille Journalistiliiton jäsenille.

Hinnat: sesonkiaikaan (vko 24–32) eteläsavolaisille 250 euroa viikolta, muille 450 euroa. Sesongin ulkopuolella 200/400 euroa. Mökkiviikko on maanantaista sunnuntaihin, varausmaksu 20%.

Mökit: Kukankeittäjä ja Käenpesä (5 hlö). Kuikankoto (3–4 hlö+2x2 hlö aitat).

Lisätiedot: <http://virkistysaatio.yhdistysavain.fi>, Facebookin Virkistysäätiö-ryhmä tai Ville Niskanen puh. 0505341524

Varaukset 22.4. klo 9 alkaen: Mervi Kontoniemi info@puumalantilipalvelu.fi. Suosittelemme työsähköpostin käyttöä varausta tehdessä.

MEDIAKUNTA

MEDIAKUNTA
–
JOURNALISTILIITON
OMA TYÖOSUUSKUNTA
MEDIA-ALAN
AMMATTILAISILLE

mediakunta.fi

Ryhdy Vikesin kuukausilahjoittajaksi!
Tue kollegoja kehittyvissä maissa.

Viestintä ja kehitys -säätiö auttaa median ammattilaisia muun muassa Nepalissa, Somaliassa ja Myanmarissa.

Tule mukaan! vikes.fi/lahjoita

VIKES

Mistä rahat
elämiseen,
jos jäätkin
ilman työtä?

A
KASSA
Ja elämä jatkuu.

A-kassa.fi

Monta
työtä,
monta
alaa — yksi
työttömyys-
kassa!

Seuraa meitä somessa
@AvoinKassa

KOKOUKSET

Kymenlaakson Journalistien vuosikokous
Vuosikokousasioiden lisäksi saamme puhujavieraaksi palvelujohtaja **Simon Huldénin** Journalistiliitosta. Kokouskahvit ja lopuksi yhteinen ruokailu.
Aika: La 27.4. klo 13–16
Paikka: Ravintola Angela's, Salpausselänkatu 23, Kouvola.
Ilmoittautumiset: 15.4. mennessä osoitteeseen halibeib@hotmail.com
Järjestäjä: Kymenlaakson Journalistit ry

Journalistiliiton kevätvaltuusto 2024
Kokouksessa käsitellään muun muassa sääntömääräiset asiat. Varsinainen kokouskutsu lähetetään sääntöjen mukaisesti viikkoa ennen kokousta, jolloin julkaistaan myös kokousmateriaalit.
Aika: 23.–24.5. Kokous alkaa klo 11.30 lounaalla. Varsinainen kokous alkaa klo 12.30.
Paikka: Hilton Helsinki Strand, John Stenbergin ranta 4
Ilmoittautumiset: Ilmoittaudu 22.4 mennessä osoitteessa Journalistiliitto.fi
Järjestäjä: SJL

KOULUTUKSET

Eurooppalainen medianvapaussäädös – turvaa journalistille vai byrokratiaa mediataloille?
Eurooppalainen medianvapaussäädös (European Media Freedom Act) on ensimmäinen laatuaan EU:ssa. Sen tavoite on suojata median vapautta, moninaisuutta ja itsenäisyyttä. Mitä sananvapaussäädös tarkoittaa suomalaisille journalistille? Kysymyksiin vastaavat erityisasiantuntija **Eero Salojärvi** ja ylitarkastaja **Roosa Patrakka** liikenne- ja viestintäministeriöstä.
Aika: Ti 16.4. klo 15
Paikka: Teams
Ilmoittautumiset: 13.4. mennessä osoitteessa Journalistiliitto.fi
Järjestäjä: SJL

Työsuhteen päättäminen henkilöperusteella
Luottamushenkilöiden teemapäivässä käsitellään työntekijästä johtuvia työsuhteen päättämisperusteita, työsuhteen päättämismenettelyä, varoituksen merkitystä osana työsuhteen päättämistä, koeaikapurkua ja työsuhteen päättämisen riittäytymistä. Kouluttajina ovat Journalistiliiton juristi **Tuomas Aalto** ja työehtoasiantuntija **Hanna Zidan**.
Aika: Ke 17.4. klo 10.30–14.30
Paikka: Teams
Ilmoittautumiset: 15.4. mennessä osoitteessa Journalistiliitto.fi
Järjestäjä: SJL

Kysy mitä vain freelancereiden kollektiivisista neuvotteluista
Mitä tarkoittaa mahdollisuus neuvotella yhteisesti

freetyön ehdoista? Tiedätkö, miten Journalistiliitto on valmistautunut neuvotteluihin? Kysymyksiin vastaa edunvalvontajohtaja **Petri Savolainen**, jonka puheenvuoron jälkeen on aikaa keskustelulle ja kysymyksille.
Aika: Ma 29.4. klo 12–13.
Paikka: Teams
Lisätiedot ja ilmoittautumiset: Journalistiliitto.fi
Järjestäjä: SJL

MUUT

International get-together on May Day (vappu) eve
All union members are warmly welcome to join an international, casual event at our office. Start your vappu celebrations with colleagues, and enjoy a glass of bubbly or sima and traditional vappu snacks. The event will be held in English.
Time: Tue 30.4. 14–16.30
Place: Union of Journalists head office, Säästöpankinranta 2, Hakaniemi, Helsinki
Info: journalistiliitto.fi
Organizer: Union of Journalists in Finland

**Tulossa
Journalistin
päivä ja ilta
10.10.2024**

Lehdistönvapauden päivän seminaari
Maailman lehdistönvapauden päivän seminaarissa pohditaan, voiko polarisaation pysäyttää ja miten journalistit ja poliitikot voisivat vähentää yhteiskunnallista vastakkainasettelua. Pääpuhujana maanpuolustuskorkeakoulun sotilasprofessori **Aki-Mauri Huhtinen**.
Aika: Pe 3.5. klo 9.30–11.30
Paikka: Pikkuparlamentin auditorio, Arkadiankatu 3, Helsinki
Lisätiedot ja ilmoittautumiset: vikes.fi
Järjestäjät: Vikes, Demo Finland, Journalistiliitto, Toimittajat ilman rajoja Suomi ja Suomen Unesco-toimikunta

Keskustelua uusista Journalistin ohjeista ja journalismin ja viestinnän etiikasta
JSN:n puheenjohtaja **Eero Hyvönen** kertoo uudistetuista Journalistin ohjeista. Seminaariohjelmaan kuuluu myös muita puheenvuoroja journalismin ja viestinnän etiikasta.
Aika: To 30.5. klo 10–16
Paikka: Kulttuurikeskus Sofia, Vuosaari, Helsinki
Lisätiedot ja ilmoittautumiset: Päivän ohjelma julkaistaan ja ilmoittautuminen avautuu huhtikuussa osoitteessa Journalistiliitto.fi
Järjestäjät: SJL ja Tiedetoimittajain Liitto.

Milena Huhta, 36

- Vapaa taiteilija, kuvittaja ja tatuointiartisti. Asiakkaina muun muassa *Suomen Kuvalehti*, *Image*, *Die Zeit*, *Hi-Fructose*, Samsung, kustantamoja ja musiikkialan toimijoita.
- Työskennellyt myös graafisena suunnittelijana.
- Taiteen kandidaatti Aalto-yliopistosta.
- Taustaltaan suomalais-puolalainen. Harrastaa historiallista miekkailua.

Milena Huhta ihaili jo lapsena sitä, että kuvissa voi olla merkityksiä, jotka tulevat esiin vasta, kun niitä katsoo pidempään.

Milena Huhta piirsi vanhusten ahdingon

Ylioppilaslehden AD Pauliina Nykäsen valinta

"**Milena Huhdan** kuvitus *Suomen Kuvalehden* (3/2024) vanhustenhoitoa käsittelevään juttuun on tosi yksityiskohtainen, ja tunnistan siitä paljon elementtejä muista vanhusten kodeista, joissa olen vierailut. Samaan aikaan kuvitus onnistuu pysymään symbolisella tasolla, eikä pelkää kuvata juuri näiden tiettyjen vanhusten kotia, tunnelma on jopa hiukan surrealistinen. Symboliset elementit, kuten rikkonaiset patsaat, tuovat oman, uuden tasonsa juttuun. Huhta ei kuvata lehtiin päätyökseen. Hänen hyvin tunnistettavia kuvituksiaan ilmestyy harvakseltaan. Ilahdun niistä joka kerta."

Tällä palstalla Journalisti pyytää ilmiäntamaan loistavia alan tuotoksia. Viestiä vie seuraavaksi eteenpäin se, jonka työ esittelee palstalla.

Nina Erho, teksti ● Heidi Piironen, kuva

Normaalisti teen minulta tilatut kuvitukset alusta loppuun digitaalisesti, mutta tällä kertaa maalasin taustat käsin. Halusin kokeilla, miten maalauksen ja digitaalisen kuvan yhdistäminen toimii. Vesiväritausta tuo kuviin pysähtynyttä, haikeaa, muistomaista tunnelmaa", sanoo kuvittaja **Milena Huhta**.

Huhta teki kuvituksen *Suomen Kuvalehdessä* 18. tammikuuta julkaistuun juttuun *Aviopari*, joka käsittelee vanhustenhoidon ongelmia pöytyäläisen pariskunnan tarinan kautta. Iäkäs mies hoiti sairasta vaimoaan, kunnes heikkeni itse ja tarvitsi apua. Kun apu kymmenen päivää myöhemmin tuli, vaimo oli kuollut ja mies huonossa kunnossa. Pian hänkin kuoli.

"Briiffin saatuani kesti hetken, että sain ryhdyttyä työhön. Asioiden aloittaminen on aina pieni kukkula, mutta tässä sitä kasvatti surullinen aihe, jota olisin mieluummin ollut ajattelema. Toisaalta olin motivoitunut, koska aihe on tärkeä, vähän omakohtainenkin, ja siitä pitäisi puhua enemmän.

SK:n ulkoasupäälikkö **Laura Villi** toivoi kuviin vanhusten ympäristöjä, joista välittyisi yksinäisyys ja tunne, että jokin on vähän vialla. Tykkään pelata symboleilla, ja pohdin paljon, mistä tunnistaa 'vanhusten tilan'. Muistelin Kemin-mummoni kotia ja kavereideni isovanhempien koteja. Googlasin hoitokoteja ja tori.fi:ssä myytäviä tavaroita. Kuviin valitsin esimerkiksi seinälautaset ja kukkopillin. Tulkintaa helpottamaan tein myös 'ikonisempia' esineitä, kuten reinot, kävelykepin ja rollaattorin. Esimerkiksi lattialla hajan hajan oleva dosetti viestii, että kaikki ei ole kunnossa.

Tilaukseen kuului myös kansikuva. Lehden kansiaihe kuitenkin vaihtui viime hetkellä, ja kansikuvastani tuli printtijutun avaus. Se on intro aiheeseen. Tila ja outo perspektiivi ovat siinä isossa osassa, ja ulkomaailma tuntuu olevan olohuoneesta tosi kaukana. Pienemmillä kuvilla sidoin kuvitusta yksittäiseen pariskuntaan. Alkuperäisessä avauskuvassa seinäkellot osoittavat keskenään eri aikaa. Ihailin jo lapsena sitä, että kuvissa voi olla merkityksiä, jotka tulevat esiin vasta, kun niitä katsoo pidempään.

Tykkään hirveästi paneutua aiheisiin, ja kuvitustyylini on yksityiskohtia täynnä. Ansaintamielessä toisenlainen työtapana ja tyyli olisi järkevämpi. Kuvittamisella on ylipäätään vaikea elää, ja itse teen työkseni myös tatuointeja. Siksi pystyn olemaan valikoivampi kuvitustöiden kanssa." ●

Tuoreimmat tiedot: Stalin Neuvostoliiton johtoon

Yhdysvallat rajoitti
maahanmuuttolailla siirtolaisten määrää

Fasisteille
vaalivoitto
Italiassa

Työehtosopimuslaki
voimaan Suomessa

Pääministeri
Kyösti Kallio esitti
hallituksensa
eronpyynnön

Presidentti K. J.
Ståhlberg myönsi
eron Kalliolle

JUURI NYT: Putin jatkaa Venäjän johdossa

Hallitus rajoittaa
humanitaarista
maahanmuuttoa
ja kiristää pysyvän
oleskelun sekä
kansalaisuuden
ehtoja

Äärioikeistot
nousee Euro

Työmarkkinakriisi |
Hallitus ei peräänny

Segerstan
sinfonia
371 saa l
esitykse

työmarkkina-
istuksista,
ttiset lakot
ovat

Israel pommittaa
sairaalaa

Toukokuu

Pääministeri
Petteri Orpo esitti
hallituksensa